

Hamd; Âlemlerin Rabbi, yer-gök ve her ikisi arasında bulunanların Melik'i, bütün noksanlıklardan münezze olan Allah'adır (c.c).

Bize yeni bir sayı daha neşretme imkânını bağışlayan Rabbimize ne kadar hamd-u sena etsek azdır. Bu sebeple bizler; bilinen ve bilinmeyen varlıkların adedince O'nu tesbih eder ve O'na hamd ederiz.

"Yedi gök, yeryüzü ve içinde bulunanlar; O'nu tesbih ederler. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur..."

Salât ve Selam; yaratılmışların en hayırlısı, muttakilerin imamı olan Hz. Peygamber'e, O'nun âline, yıldızlar mesabesindeki güzide ashabına ve O'nun sünnetini canları pahasına savunup günümüze taşıyan mü'minlere olsun.

"Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamberi överler. Ey inananlar! Siz de O'nu övün, O'na salât ve selam getirin."

Kıymetli Okuyucular!

Dergimizin bu sayısında da, her biri birbirinden güzel ve faydalı olabilecek konulara yer verdik.

Mus'ab ŞEN tarafından kaleme alınan 'Hümanizm' adlı yazıda; Hümanizmin tarihsel aşamalarını, günümüze kadar etkileşimlerini kaleme aldığı kısa bir yazıyı aktarmaya çalıştık.

Talha SONSÖZ tarafından kaleme alınan, 'Yalvarırım Biri Ebu Ubeyde'yi Çağırın' başlıklı makalede, sahabe'nin güzidelere'nin biri olan Ubeyde b. Cerrah'in faziletine ve onun çabasına yer verilirken;

"Gecelerin gidişi sevindirir de kişi'yi aslında bu gidişler kendi ömründen bir eksilmedir" bir şairin sözüyle yazıya giriş yapan İyaz BERK, bizi silkeyecek, kendimize getirecek ve gerçekleri yüzümüze vurarak hali izahımızı dile getirdi.

Mervan ERDEM adlı yazarımız ise, çeşitli makale, kitap ve sosyal platformlardan istifade ederek ve çeşitli alıntılar yaparak, İslam Bilginlerinden Fergani'nin hayatını sizlere kısaca nakletmiş.

Bu sayımızda da Ebû'l-A'lâ el-Mevdûdi'nin 'Kur'an'da Dört Terim' adlı eserinden alıntılar yaparak, 'İbadet Kelimesinin Dil Yönünden Araştırılması' yazısını okuyucularımızın istifadesine sunduk.

Sağlık Köşemizde ise, Davut Korkmaz adlı yazarımız; 'Miyokard İnfarktüsü' başlığıyla, kalp krizini ve nedenlerini kısaca anlatmaya çalışmış.

Sünnetin önemini ve Kur'an ile olan sıkı bağlantısını kaleme aldığı 'Sünneti Müdafaa Etmek' başlıklı yazısıyla Yavuz Saygın; sünneti müdaafa etmenin gerekliliğini ve önemini sizlere aktardı.

Günümüz Müslüman ebeveynlere çocuk eğitiminde yardımcı olması adına, Sâlim b. Mâdî'nin 'Otuz Adımda Çocuk Eğitimi' adlı eserinden 'Çocuğa Dinine Sahip Çıkmasını Öğretmek' adlı bölümünü, bu sayımızda da yayınlamaya devam etmeyi faydalı gördük. Umarız yazılanlardan hakkıyla istifade edilir.

Günümüzde çokça tartışılan konulardan biri olan 'Tağut Nedir?' mevzusunun, söyleşi şeklinde açıklama ihtiyacını hissettik ve kaleme aldık.

Fıkıh Köşesinde ise, 'Organ Naklinin Hükmü' meselesi kısa ve öz bir şekilde ele alınmaya çalışıldı.

Ve her zaman olduğu gibi, küçük kardeşlerimizi de bu sayımızda unutmayıp, onlar için ayırdığımız Çocuk Köşesini de muhafaza ettik.

Hülasa;

Hiçbir zaman kâmil bir insan olduğumuzu ve işlerimizin kusursuz olduğunu düşünmedik, zikretmedik. Bilakis; beşer olmamız hasebiyle, elbette hatalarımızın ve noksanlıklarımızın olacağını, bunlardan müstağni olmamızın mümkün olmadığını, her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da tekrar vurgulamak isteriz.

Noksanlıklarımızın bir kısmının, içerisinde bulunduğumuz şartların zorluğu ve imkânlarımızın kısıtlılığından da kaynaklandığının idrakinde olarak, hatalarımız ve eksikliklerimiz hususunda bizleri adab-ı muaşeret çerçevesinde ikaz edecek, nasihat ve tavsiyelerde bulunacak kişilere şimdiden müteşekkirimiz.

"...Gücümün yettiği kadar ıslah etmekten başka bir isteğim yoktur. Başarım; ancak Allah'tadır. O'na tevekkül ettim ve O'na yöneliyorum." (Hud Süresi: 88)

Davamızın sonu âlemlerin Rabb'i olan Allah'a hamd etmektir.

¹ İsra Süresi: 44

² Ahzab Süresi: 56

Sayfa 5

HÜMANİZM

Sayfa 8

YALVARIRIM
BİRİ EBU UBEYDEYİ ÇAĞIRSIN

Sayfa 12

YAŞIYORUZ BU HAYATI

Sayfa 15

FERGANİ

Sayfa 17

İBADET KELİMESİ

Sayfa 25

KALP KRİZİ
(MİYOKARD İNFARKTÜSÜ)

Sayfa 27

SÜNNETİ MÜDAFAA ETMEK

Sayfa 30

ÇOCUĞA DİNİNE SAHİP ÇIKMASINI ÖĞRETMEK

Sayfa 33

TAĞUT NEDİR ?

Sayfa 37

ORGAN NAKLİNİN HÜKMÜ

Sayfa 40

ŞİİR

Sayfa 41

HİSBE ÇOCUK

ÜÇ AYLIK DERGİ
Yıl: 3 Sayı: 10
Nisan-Mayıs-HaziranSahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Mustafa ÇELİK
Genel Yayın Yönetmeni
Mehmet ORUÇİdare Yeri:
Selahaddin Eyyubi Mahallesi
Urfa Yolu Bulvarı Tunç 2 Apartmanı
İç Kapı No: 6 Bağlar / Diyarbakır

Not:

Dergide yayımlanan yazıların
mesuliyeti tamamen yazarlara aittir.
Dergideki yazılardan
kaynak gösterilmesi şartıyla
iktibas yapılabilir.

Mizanpaj - Grafik - Uygulama:

545 917 50 50

Ötün hamdler, Allah Subhânehû Teâlâ'ya aittir. Mülk ve tasarruf O'na aittir. Yeryüzü ve gökyüzünün hükümranlığı O'nun elindedir. O, dilediği gibi hükmeder.

Ve biz şehadet ederiz ki O'ndan başka ibadete layık bir ilah yoktur. Biz ancak O'na kulluk eder, O'ndan mağfiret ve yardım dileriz.

Salât ve Selam; mahlûkatın en hayırlısı önderimiz Muhammed Mustafa Aleyhisselam'a, O'nun Ehl-i Beyt'ine, güzide ashabına, tâbiîne, tebe-i tâbiîne ve onlara ittiba edip, bu kûdsi davayı omuzlarında taşıyan muvahhidlerin üzerine olsun.

Günümüzde biz Müslümanların en büyük hatalarından biri de kendi gündemimizi oluşturamayıp, küfrün ortaya koyduğu suni gündemler peşinden koşmamız ve enerjimizi bu gündemlerle heba etmemizdir. Öyle ki seminerler, konferanslar, sohbetler, ders halkaları ve sosyal platformların ana konusu küfür tarafından servis edilen suni gündemler olmaktadır. Bu sun'i gündemler üzerine saatlerce tartışmalar, konuşmalar, fikir yürütmeler ve tezler ortaya konur; ardından gelen yeni bir gün ile yeni bir suni gündemler iştigal edilir.

Hakikate bakılırsa bu gündemlerle meşguliyet, bizi asli gündemlerimizden uzaklaştırmaktan başka bir şeye yaramamaktadır. Müslümanların gündemini meşgul etmesi gereken onca sorun varken, küfür tarafından oluşturulan suni gündemlerle meşgul olmak; bizim onlarca yıllarımızı almakla birlikte, etrafımızda olup biten ve adeta saçları beyazlatan ümmetin sorunlarına karşı bizi öz değerlerimizden uzaklaştırarak tamamıyla duyarsızlaştırdı.

Evet!

Öyle bir hale geldik ki lügatlerimizden cihad, hilafet, ümmet, tevhid, İslam hâkimiyeti gibi kavramlar çıkarıldı. Artık ne zihinlerimizde ne dillerimizde bunlara yer yok. Hatta bizlerin yanında bunlar; aşırılığı ve terörizmi ifade eden kelimeler, kavramlar haline geldi.

Sadece bu mu? Elbette hayır!

Bizler suni gündemler peşinden koşarken insani değerlerimizi de kaybeder olduk. Örneğin, hemen yanı başımızda Hol Kampı'nda bulunan ümmetin kadın ve çocukları, gözyaşları içerisinde bize seslerini duyurmaya çalışırken bizler; medyayı süsleyen kredi oranları, primler, döviz fiyatlarındaki artış ve yükseliş, politik liderlerin vaatlerini ve sloganik söylemlerini konuşur, tartışır olduk.

ABD hapishanelerinde katledilen Ömer Abdurrahman hiçbir zaman gündemimizi meşgul etmediği gibi, ümmetin namusu haline gelen Dr. Âfiye Sıddıkî'de hiç gündemimizde olmadı.

Ümmetin onurunu muhafaza etmeye çalışırken can veren yiğitler ise

önümüze sunulan gündemler neticesinde zihinlerimizde terörist yerini aldı ve dillerimize de bu hafta ile yansıdı.

Komünist zulmünün Çeçenistan'da kardeşlerimize reva gördüğü eziyet ve katliamlar da aynı şekilde nasibini aldı. Öyle ki gündemimizi meşgul eden stratejik ittifak söylemleri, hem komünist zihniyeti hem de Çeçenistan mücadelesini unutturdu bizlere. Her şey, "oldu-bitti, varmış-bitmiş" gibi duyarsızlığı ifade eden kelimelerimizin ardında kayboldu.

Kendi hanemizde öz evlatlarımız Cehennem yakıtı olmaya doğru giderken, bizim gündemimiz televizyon ile bize sunulan diziler, yarışma programları ve futbol maçları oldu.

Ümmetin evlatları madde ve fuhuş bataklığında heba edilirken bizim gündemimizi meşgul eden şey, bir takımdan öteki takıma transfer olan bir futbolcunun aldığı transfer ücreti, herhangi bir dizinin önceki bölümünde olan olaylar oldu.

Evet!

Burada verdiğimiz örnekleri çok daha fazla ziyadeleştirebiliriz. Ama hakkı görme yetisi bulunan bir kimse için bu kadar örnek yeterlidir.

Burada zikrettiğimiz bu sorunlar karşısında, biz Müslümanlara düşen en büyük görevlerden biri de kendi gündemlerini oluşturmalarıdır. Öyle ki İslam Âleminin içerisinde bulunduğu kültürel, sosyal, iktisadi ve askeri anlamdaki sorunların hepsi tek tek masaya yatırılmalı, seminer ve konferanslarımız bu sorunlara yönelik getirilen çözüm önerileri ile şenlenmelidir.

Aksi halde içerisinde bulunduğumuz bu kötü durumdan kurtulmamız çok zor olacaktır.

"...Şüphesiz ki bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah, onların durumunu değiştirmez." (Râ'd Suresi: 11)

Davamızın sonu Âlemlerin Rabb'i olan Allah Azimüşşan'a hamdetmektir.

Dünya 21. yüzyıla doğru ilerlerken pek çok toplum değişim göstermiştir. Toplumlarda meydana gelen bu değişimler insan hayatını kökten sarsmıştır. Fransız İhtilalinden sonra dünyayı etkisi altına alan Milliyetçilik-Vatanseverlik gibi ideolojilerin yanına Hümanizmi de koyabiliriz.

İnsanın genellikle sistematik bir düşünce gereksinimine ihtiyaç duymaksızın kabul ettiği ve uyguladığı bu akımlar pekçok birey ve toplum tarafından benimsenmiştir. Bu ideolojiler ya da akımlar insanın üzerinde düşünüp, zihni meşgul etmekten ziyade medya veya toplumun kültür üretme fonksiyonu tarafından üretilir ve servis edilir.

Özellikle 1. Dünya Savaşı'ndan sonra İslam toplumunun içine giren Hümanizm, etkisini modernleşmeyle birlikte artırmıştır. Hümanizmin İslam toplumunun içine girmesiyle Müslümanlar bir kimlik sorunu yaşamaya başlamışlardır. İslami kavramlar ve esaslar bu akımın etkisiyle yozlaşmaya yüz tutmuştur.

Peki, bu Hümanizm nedir ve bizlere etkileri ne oldu?

Hümanizm, Türkçeye **"İnsancılık"** olarak da çevrilebilir. Bu akım insanı merkeze ve insan merkezli bir hayat tarzını benimser. Yani insana sırf insan olduğu için değer verir. İnsana; dil, din, renk, vatan ayrımı olmaksızın sadece insan olduğu için değer verir. Doğrusunu söylemek gerekirse bu tanım kulağa hoş gelmekte fakat gerçekte bütün beşeri ideolojilerde olduğu gibi acı vermekten öteye geçememektedir. Hümanizm teorik olan kısmını hiçbir zaman pratiğe dökememiştir. Bu akım insanın üstesinden gelemeyeceği bir beyhudeden başka bir şey değildir.

Bu akım bize Allah'ın (c.c) tüm insanlara rahmet eden **"Rahman"** ismini hatırlatıyor. Bu sıfatı yüklenmek isteyen, kendisi aciz bir mahlûk olan insan, elbette kendisine biçmiş olduğu bu hadsiz rolün üstesinden gelemeyecektir. Üstesinden gele-

meyeceği bir yük yüklenen insan, bu akımla birlikte ya ikircikli bir hayat sürecektir ya da kendi iç dünyasında bir çatışma yaşayacaktır.

Hümanizmin dünyaya bir faydası olmadığı gibi Müslümanlara da bir faydası olmamıştır.

Yazımızın devamında bu konuya değini-
lecektir.

Kısa Tarihçe

Hümanizmin köklerini Antik Yunan'da aramak mümkündür. Protagoras'ın **"İnsan her şeyin ölçüsüdür"** sözü Hümanizmin ilk adımlarını oluşturur. İnsan merkezli düşünme, Antik dönemde doğa filozofları tarafından özellikle de sofistler sık vurgulamıştır. Bu dönemde Sokrates'in Rasyonalist düşüncesiyle birlikte Hümanizm olmasa da **"insanın değeri"** kuvvet kazanmıştır. Yalnız Sokrates'in düşüncesi, insanın yalnızca **"insan"** olmasından ziyade **"iyi-kötü"** ayrımı yapabilen ve **"erdemli"** davranışlar sergileyen bir **"özne"** olmasını gerektirir.

Hümanizm adını Çiçero'nun **"Humanitas"** kullanımıyla alır. Bazı Hümanistler, Çiçero'yu kölelik sistemi gibi bazı şeyleri savunduğu için bir Hümanist saymazlar. Ruhi olgunluk anlamına gelen **"Humanitas"** 19. yüzyılda Almanya'da ruhi-fikri olgunluk anlamına gelen **"Humanismus" (Hümanizm)** şeklinde kullanılır ve günümüze kadar varlığını sürdürür.

Hümanizm asıl işlevini Rönesans da kazanır. Bu dönemde Antik Yunan'dan kalma eserleri gözden geçiren filozoflar Hümanizmi canlandırmışlardır. Bu dönemde Hümanizmin kurucusu ya da babası kabul edilen Francesco Pertrarch öne çıkmaktadır. Bu dönemin öne çıkan isimleri arasında **Giovanni-Boccaccio, Coluccio Salutati, Petrus Paulus Vergerius, Lorenzo Valla, Desiderius Erasmus, Thomas More, Francis Bacon** sayılabilir.

Rönesans'ta dini olmayan bir Hümanizmden söz etmek mümkün değildir. Hümanizmi benimseyen filozoflar, Kilise Katolisizmi'nin Skolastik düşünces

¹Hümanizmin iki dostu vardır: Rasyonalizm ve Sekülerizm

ine karşı olan Hristiyanlardı. Zaman geçtikçe Kilise ile filozofların arası açılmış ve Hümanizm seküler bir hal almaya başlamıştır.

Aydınlanma döneminde Kiliseye olan karşıtlığın artmasıyla ve başka sebeplerden dolayı Fransız İhtilali yaşanmıştır. Fransız İhtilali ile birlikte tüm dünyaya yayılan fikirlerden birisi de bu Hümanizm olmuştur.

Hümanist Manifesto

Hümanist Manifesto İlk kez 1933'te yayınlandığında, John Dewey ve arkadaşları **Amerikan Hümanist Derneği'ni (AHA)** örgütlemiştir. Bundan tam kırk yıl sonra (1973), Hümanist Manifesto II geliştirilerek **Paul Kurtz ve Edwin H. Wilson**'ın liderliğinde yeniden yayınlanmıştır. Otuz yıl sonra (2003), Hümanist Manifesto III ortaya çıkmıştır. Bu son manifesto hümanist dergisinde duyurulup, ilan edilmiştir. Manifesto II ve III arasında, Paul Kurtz (1925-2012) ve diğer bazı önde gelen hümanistler '**Seküler Hümanist Deklarasyonu**' olarak adlandırdıkları kitabı yayınlamışlardır. Bu kitap ise geçici üçüncü manifesto olarak kabul edilmiştir.

Bu üç manifestoya genel olarak bakıldığında birincisinde dini bir hümanizmden bahsedildiği görülür. İkinci manifesto daha seküler bir hümanizm karakteri taşır. Öyle ki çoğu seküler hümaniste göre hayatın tüm yönleri ve ihtimalleri insanlık için gelişmeli, güzelleşmeli ve daha anlamlı hale gelmelidir. Onlara göre bilim olmadan bunun söylenmesi de mümkün değildir. Üçüncü manifesto ise bir ve ikinin geliştirilmiş hali olarak kabul edilir.

Birinci manifestodan kırk yıl sonra 1973 Manifesto-sunda, Tanrı ve yaratılışın inkâr edilmesi daha da barizdir. İlk ilkesi dine karşı şu düşüncüyü içerir: "İnançsızlar olarak, bizler insanlarla başlıyoruz, Tanrı ile başlamıyoruz. Ayrıca doğanın da Tanrı olduğuna inanmıyoruz". "Ama insan türünün ihtiyatı ve güvenliği için ilahi bir amaç keşfedemedik. Çünkü biz, biz olmalıydık. Bizi hiç kimse ve hiçbir Tanrı kurtarmayacak, yine biz kendimizi kurtaracağız" denir (Kurtz & Wilson, 1973).

Hümanizmin Deneyimi

Hümanizmin Rönesans'ta kıvılcım aldığını söylemiştik. Rönesans'tan günümüze Hümanistlerin "Tarih"te rolleri ne oldu peki?

Batı, Haçlı Seferleri birliklerini kurunca ve İslam Ülkelerine saldırınca Hümanistler neredeydi? Bu Seferlerde din, dil, ırk ayrımı yapmayan Hristi-

yanlara, neden Hümanistler herhangi bir tepki vermedi?

Batı, Coğrafi Keşifler sonucu buldukları toprak parçalarında yöre halkını katlederken, köleleştirirken Hümanistler neredeydi?

Batı, kendinden olmayan insanların topraklarını yağmalarken, yeraltı kaynaklarını çalarken, sömürgelerini kurarken Hümanistler neredeydi?

Batı Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nı tüm insanlara yaşatırken, milyonlarca insanın ölmesine sebep verirken Hümanistler neredeydi?

Batı, İsrail Devleti'nin kurulmasıyla birlikte Yahudilerin Müslümanları katletmesine Hümanistler neden seyirci kaldı?

Batı, Afganistan topraklarını bombalarken Hümanistler neredeydi?

Srebrenitsa katliamı olduğunda Hümanistler neredeydi?

Amerika; Irak'ı işgal etti zaman, milyonlarca Müslüman'ın ölmesine sebep verirken Hümanistler neredeydi?

Çin, Türkistan'da her türlü işkenceyi Müslümanlara reva görürken bırakmazken Hümanistler neredeydi?

Esad, Suriye'de Müslümanları katlederken, başlarına bomba yağdırırken Hümanistler neredeydi?

Budistler, Müslümanların bedenlerini parçalarken Hümanistler neredeydi?

Muhammed Kutub der ki: "**Eğer Müslüman olmayanların pençesi altına düşmüş Müslümanların durumlarını sunmaya ya da dünyanın dört bir yanında gayr-i müslimlerin saldırılarına maruz kalanların durumlarını anlatmaya devam edecek olursak iş oldukça uzar. En az dört milyon Müslüman öldüren Komünist Rusya'da, en az yedi yüz elli bin Müslümanın öldürüldüğü Yugoslavya'da, hem devletler arası teamüllerde hem yasalarda hem de insancılık açısından kullanılması yasak olan silahların kullanıldığı Afganistan'da, Uganda'da Tanzanya'da ve saymakla bitiremeyeceğimiz pek çok yerde Müslümanların durumlarından tek tek söz etmek işi gerçekten uzatacaktır.**

Peki, Hümanistlere ne oluyor? Niçin harekete geçmiyorlar, neden kalpsiz ve vicdansız kâfir zulmün karşısına dikilerek suratına tükürmüyorlar? Ama Hümanizm davası sadece dindarlara yöneliktir."

Bu ikircikli felsefe Türkiye'de de aynı şekilde varlığını sürdürmüştür.

Karaköy'de bir kadın başörtülü kızı yumruklarken Hümanistler neredeydi?

Maltepe'de minibüse binen başörtülü kızı darp ederlerken Hümanistler neredeydi?

Metroya binen cübbeli ve sarıklı bir genci orada rencide ederken ve yuhalarırken Hümanistler neredeydi?

LGBTİ ve başkalarının yapmış olduğu yürüyüşlerde ve söylemlerinde İslam dinine hakaret edilirken Hümanistler neredeydi?

Liste uzar gider.

Michel Foucault vermiş olduğu bir röportajda şunları söylüyor: **"Şu da çok garip, Rönesans'a attığımız Hümanizm kavramı çok yakın zamanda ortaya çıktı aslında. Littré'yi (1800'lerde yazılan bir Fransızca sözlük) açın bakın. Hümanizm kelimesini bulamazsınız. Çünkü Hümanizm kelimesi 19. yüzyılın sonunun icadıdır. 19. yüzyıl öncesinde insan yoktur."**

İslam'da Hümanizm

İslam ve Hümanizmi sentezlemeye çalışanlar genellikle **"insan sevgisi"** başlığı altında konuşurlar. Hâlbuki insan sevgisi ve insan merkezli düşünmek aynı şeyler değildir. Hümanizmin kendisi dini temel almadığı için hayatın her alanına yayılmak istenen bir dinle (İslam) sentezi de abestir. Buna sâlih (!) Hümanistler bile karşı çıkar.

İnsanları kategorize etmek insanın doğasında (fitrat) vardır. Bunu zikrederken kastımız İnsanı ötekileştirmek değildir. Kastımız şudur ki bir insan, en azından insanları iyi ya da kötü diye kategorize eder. Müslümanların insanları kategorize etme şeklini de İslam belirlemiştir. Kâfir ve Mü'min ayrımında olduğu gibi. Bu ayrım Allah'tan (c.c) geldiği için İslam Akidesi'nin bir alt başlığı olan **"Vela ve Bera"** (dostluk ve düşmanlık) oluşturur. **"O (Allah ki) sizleri yarattı. Sizden kiminiz kâfir, kiminiz Mü'min oluyor."**

İslam, tarihi boyunca Müslüman olmayanlara eziyet vermemiştir hatta onları korumuştur. Adaletli davranmıştır. Haklarını gasp etmemiştir. Kültürlerini korumuştur. Soykırım yapmamıştır.

Bu bizzat Allah (c.c) tarafından emredilmiştir. Müslümanlar da bunu uygulamışlardır. **"Allah, din konusunda sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlarla iyi ilişkiler içinde olmanızı ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz. Allah adaletli olanları elbette sever."** **"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutun, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Herhangi bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adaletsiz davranmaya itmesin. Adaletli olun; bu, takvâya daha uygundur. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır."**

Muhammed Kutub şöyle der: **"İslam ise sağ gösterip sol vurmaz, hiçbir birikimi bulunmayan parlak sloganlarla ortaya çıkmaz. Her işi son derece kesin bir açıklıkla ele almış olmasına rağmen, gerçek insanlık**

ruhuna ve gerçek hoşgörüye sahip yalnızca O'dur. Bunda hayret edilecek bir şey yoktur. Çünkü ilahî hak düzen yalnızca O'dur. Ne önünden ne de arkasından batılın kendisine erişemeyeceği düzen O'dur. Hiçbir eğriliği bulunmayan, dosdoğru yol yani sırat-ı müstakim O'dur." İslam dini geniş ve evrenseldir. Bu bağlamda Müslüman halkaların kendilerine herhangi bir ideoloji veyahut izm aramasına gerek yoktur.

İslam'ın özüne sahip olamamış ve bu dini eksik tanımlayan kişi ve kurumların yapmış oldukları hatalar İslam'ın değil kişilerin sorunudur. Bağımsız bir gözlemci olarak dahi İslam dinî incelenir ise çağımızın ve bütün insanlığın sorunlarını çözecek, insanın yaratılış temellerine (fitrata) uygun bir hayat nizamı olduğu elbette dikkatlerden ve insaflı yüreklerden kaçmayacaktır vesselam.

Kaynaklar;

- Kutub, Muhammed, Çağdaş Fikir Akımları 1-2-3 (çev. M. Beşir Eryarsoy), Beka yayıncılık
- Güler, Gülcemal, Antik Çağ Hümanizmi ile Rönesans Hümanizminin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, 2018
- Köse Uzun, Nergis, Doğu ve Batı'da Hümanizm/İnsan Sevgisi: Örtüşüp Ayrıştığı Kısımlar, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- Akkaya, M. Şükrü, Hümanizm'in Çıkışı ve Yayılışı, Makale, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi Cilt 5 Sayı 2, 1947
- Çalışkan Akçetin, Nurhayat, İnsan olmak ya da İnsancı olmak, Makale, BeytulhikmePhilosophyCircle, 2018
- Aydın, Tuba, Hümanizm Nedir? <https://tuba-aydin.com/humanizm-nedir/> Erişim Tarihi: 08.05.2020

² Akçetin, Nurhayat Çalışkan, İnsancı Olmak ya da İnsan Olmak: Hümanizm'e Eleştirel Bir Bakış, s.7-8, Makale, 2018

³ Kutub, Muhammed, Çağdaş Fikir Akımları 1-2-3, s.609

⁴ Teğabun 2

⁵ Mümtetine, 8

⁶ Maide, 8

⁷ Kutub, Muhammed, Çağdaş Fikir Akımları 1-2-3, s. 622

Modern topluma geçtiğimizden beridir toplumumuzdaki sorunlara bir türlü çözüm bulamadık. 21. yüzyıldaki insanlar artık birbirlerine güvenmiyorlar, vefa yoksunluğu yaşıyorlar, daha anlayışsızlar ve daha hoşgörüsüzler. Bunu anlamak için birkaç veri paylaşmaya ihtiyaç duymuyorum bile. Etrafımıza, çevremize bakmamız yeterli olacaktır. İsterseniz bir şehir merkezine gidin ya da bir trafiğe çıkın ya da bir otobüse (metroya) binin. Ne demek istediğimi anlattığımı varsayıyorum.

Bu modern toplumlarda, hasseten Müslümanların bulunduğu toplumlarda, bu hastalıkların zuhur ettiği de su götürmez bir gerçektir. Hâlbuki böyle olmamalıydı. Allah'ın (cc) Müslümanları birbirlerine kardeş yaptığı bu dinin en önemli yapı taşı görmezden mi gelmeliydik? Resulullâh (sav), sahabeyi birbirine kardeş yapıyordu, sevdirdiyordu. Resulullâh (sav) Asr-ı Saadette bir **"güven toplumu"** oluşturmuştu. Bu toplumun tüm bireylerini de bizim için birer örnek olarak miras bırakmıştı. Bize Batı'nın önderlerini ve öncülerini örnek aldırtmayan Allah'a (c.c) hamdolsun. Allah (c.c) bize Resulun'ü (sav) örnek bırakmıştır. **"İçinizden Allah'ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar, Allah'ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki, Resulullâh'ta güzel bir örneklik vardır."**

Allah'ın (c.c) örnek buyurduğu Rasul (sav), ashabını övmüştür. Sahabe de bu övgüye layık bir yaşam sürmüştür. Sadakatlerini ölene kadar sürdürmüşlerdir. Bu övgüye layık olanlardan birisi de **"Ümmetin Emîni"** adıyla anılan **Ebu Ubeyde b. el-Cerrah'tır.** (Allah ondan razı olsun)

Ebu Ubeyde'nin adı Amir'dir. Ebu Ubeyde nahif, yüzü zayıf, sakalı seyrek, uzun boylu, sırtı hafif kambur, iki ön dişi düşmüş bir adamdı. Ubeyde bî'setten 27 yıl önce Mekke'de doğdu. Mekke'de okuma yazma bilen nadir insanlardan biriydi. Ubeyde alçak-gönüllü olduğu için ve Müslümanların idari işlerinde görev aldığından dolayı çok fetva vermemiştir. İbn

Kayyim el-Cevziyye de onu az fetva verenler arasında zikretmiştir. Ebu Ubeyde tarafından bize ulaşan hadis sayısı da azdır. Buhari ve Müslim'de hadisleri yoktur. Bunun sebebi aktardığı hadisleri zayıf raviler nakletmişlerdir.

Ebu Ubeyde İslam dininin ilk yıllarında iman etmiş ve Resulullâh'ın (sav) yanından vefatına dek ayrılmamıştır. O, daha Müslümanlar Erkam'ın evinde toplanmadan önce iman etmiştir. Onun iman etmesi Hz. Ebubekir'in (r.a) aracılığıyla olmuştur.

Mekke'de putperestler günlük hayatlarını yaşarken, putlarına ibadet ederken, putlarına adaklarda

bulunurken, putlarına tazimde bulunurken Allah (c.c) ilk vahyi gönderdi. Bu vahiy insanları yalnızca Allah'a (c.c) ibadet etmeye davet ediyordu. İnsanları tüm putları yıkmaya, kula kul olmamaya, arzularının kölesi olmamaya, hayatını yalnızca Allah'a (c.c) adamaya davet eden bu din, elbette hoş karşılanmayacaktı.

"Lâ ilâhe illallah"

sesleri Mekke'de yankı uyandırıyor ve gündemlerini meşgul ediyordu.

Mekke'de putperestlerin kendi elleriyle taştan, tahtadan, alçıdan, helvadan putlara tapmaları, onlara adakta bulunmaları, onları tazim etmeleri, onlara seremoniler hazırlamaları **"Yabancılaşma"**nın en güzel örneğini oluşturur. Önceleri sâlih insanlar, önderler olarak görülen bu putlar zamanla yüceltilmiş, hakkında çokça efsaneler uydurulmuş ve **"mitolojik"** karakterlere bürünmüşlerdir. Kendi putları için sahip oldukları her şeyi hiç çekinmeden harcayan ve bu uğurda yaşayan putperestlerin (müşriklerin) İslam'ın ikonoklazmik tavrına karşı da aynı düşmanlığı ve zalimliği gösterecekleri de belliydi.

Mekke'de Resulullâh (sav) insanları İslam'a davet ediyor ve birbirinden zorlu imtihanlarla baş ediyordu. Yanında birkaç güzide sahabe ile İslam'ı yaşamaya çalışıyor ve bu yolda Allah (c.c) rızası dışında bir şey istemiyordu. İslam dini Mekke'deki Aristokrasiyi tehdit eder duruma gelince, Mekke müşrikleri hemen önlemler almaya başladılar. Sahip oldukları ne varsa bu dinin ve Resulullâh'ın (sav) yok olması için harcayacaklardı. Mekke burjuvazisi de bu yok etmeyi finanse

¹ Ahzab 21
² Hakim, El-Müstedrek, C7 2069 (5191); İbn Hişam, Siret, C1 s. 335

³ Hakim, El-Müstedrek, C7 2072 (5198)

⁴ Ebu Zehv, Muhammed, Hadis ve Hadisçiler, s.150

⁵ El-Cevziyye, İbn Kayyim, İlamu'l Muvakkir'in, C1 s. 41

⁶ Ebu Zehv, Muhammed, Hadis ve Hadisçiler, s. 176

⁷ İbn Sad, Tabakat, C3 s. 477

etmekten çekinmeyecekti tabi.

İslam daveti statükoyu sarsmış olacak ki Mekke müşrikleri, Müslümanlara eziyet etmeye ve zulmetmeye başladılar. Hakkın karşısında sözleri tükenen bu putperestler kirli olan ellerine bir de kan bulaştırmak istediler. Müslüman olanları (muhibleriyle) tespit edip onları (kamplara) toplayarak şeytanın vesvesesiyle çeşitli işkencelere giriştiler. Müslümanların tavrı ise tavizsizdi. Hz. Bilal'in, Hz. Habbab'ın, Hz. Yasir'in (r.a) başına gelenleri biliyoruz. Her işkence karşısında Müslümanların "Lâ ilâhe illallah" ve "Allah-u Ekber" nidalarını duyan Mekke müşrikleri hayretler içerisinde kalıyordu. Bu psikolojiyi anlayamıyorlardı. Sigmund Freud de "libido" demeye devam ediyordu.

Mekke müşriklerinin işkenceleri dayanılmaz bir hal alınca Resulullâh (sav) zayıf olan Müslümanlara Habeşistan'a hicret için emir verdi. **(Habeşistan'a iki defa hicret olmuştur ve Ebu Ubeyde ikinci Habeşistan hicretine dâhil olmuştur.)**

Müşriklerin ilkelce olan baskıları ve şeytani ruhları Mekke'yi sarınca Resulullâh (sav) toplu hicret için emir verdi. Emri duyan Müslümanlar toparlanıp Medine'ye doğru yol almaya başladılar. Resulullâh (sav) ise daha sonra onlara ulaşacaktı. Habeşistan'a hicret edenler ise Resulullâh'ın (sav) Medine'ye hicret ettiğini duyunca onlar da Medine'ye gittiler.

Müslümanlar ile müşrikler arasında hicretten sonra da sürtüşmeler devam etmiş ve çok geçmeden bir savaş çıkmıştı. Bu savaş Bedir Savaşı'ydı. Ebu Ubeyde de bu savaşa iştirak etmiştir.

Bu savaşta Ebu Ubeyde Allah'ın (c.c) adının en yüce olması için cihat etmiştir. Bu savaş Ebu Ubeyde için bir başlangıçtı. Ebu Ubeyde bu savaştan sonra birçok savaşa ve seriyelere katıldı. Bu savaşta Ebu Ubeyde'nin babasını öldürdüğü de rivayet edilmektedir. Hakim'in El-Müstedrek'inde geçen rivayet şu şekildedir: **"Ebu Ubeyde b. el-Cerrah'ın babası Bedir günü Ebu Ubeyde'ye karşı çıkmak için savaşıyordu. Ebu Ubeyde ise ondan başka bir tarafa kayıyordu. Ancak (babası) çok kimseyi yaralayınca Ebu Ubeyde onun üzerine gitti ve onu öldürdü. Yüce Allah da onun hakkında babasını öldürünce şu ayeti indirdi: 'Allah'a ve ahiret ve gününe inanan bir kavmin Allah ve Resulü ile düşmanlık yapanlara sevgi beslediklerini göremezsin. İsterse bunlar babaları yahut oğulları olsun.'"**

⁸ Put kınclık

⁹ İbn Hişam, Siret, C1 s. 441; İbn Sad, Tabakat, C3 s. 477; Hakim, El-Müstedrek, C7 2074 (5209)

¹⁰ Hakim, El-Müstedrek, C7 2072 (5200)

¹¹ Mücadele 22

¹² Hakim, El-Müstedrek, C7 2072 (5201); El-İsbehani, Ebu Nuaym, C1 s. 121; Çelik, Mustafa, Fikhu's Sahabe

¹³ İbn Sad, Tabakat, C3 s. 478; Hakim, El-Müstedrek, C7 2074 (5208, 5209)

¹⁴ Hakim, El-Müstedrek, C7 2073 (5206)

¹⁵ Buhari, Sahih, Ashabin Fazileti 21 (3744); Nevevi, El-Minhac, Ashabin Fazileti 7 (6202)

¹⁶ Buhari, Sahih, Meğazi 72 (4380); Nevevi, El-Minhac, Ashabin Fazileti 7 (6204); İbn Mace, Sünen, Mukaddime 19

(135)

¹⁷ Nevevi, El-Minhac, Ashabin Fazileti 7 (6203)

Araya çok zaman girmeden Uhud Savaşı yaşandı. Bu savaşta Ebu Ubeyde Resulullâh'a (sav) olan bağlılığını savaş meydanında çok trajik bir şekilde göstermiştir. O bu savaşta da Allah (c.c) için cihad etmiş ve Resulullâh'ı (sav) canı pahasına korumuştur. Cihad meydanında yara alan Resulullâh'a ilk yetişenler arasında O da vardı. Hz. Ebubekir (r.a) olayı şöyle anlatır: **"Uhud gününde Resulullâh yüzünden yaralanıp, miğferin iki halkası yanağına batınca Resulullâh'a doğru koştum. Doğu tarafından bir adamın kuş gibi uçarcasına geliverdiğini gördüm. Bunun üzerine 'Allah'ım! Onun gelişini taat kabul buyurl!' dedim. Bir de baktım ki benimle beraber hızla koşup gelen bu kişi Ebu Ubeyde b. el-Cerrah imiş. Ebu Ubeyde dedi ki: 'Ya Ebubekir! Ben Allah'tan, bu halkaları Resulullâh'ın yanaklarından çıkarıncaya kadar beni yalnız bırakmamamı dilerim.' dedi. Ebubekir dedi ki: 'Ben, onu kendi haline bırakınca kendisi, ön dişlerinden birisiyle Resulullâh'ın yanağındaki halkalardan birisini çıkarırken o dişi kırıldı; diğer ön dişiyle diğer halkayı çıkarınca, ikinci dişi de kırıldı. Böylece Ebu Ubeyde, halk arasında dişi kırık bir insan haline geliverdi.'"**

Uhud savaşından sonra Ebu Ubeyde Hendek Savaşı, Mekke'nin Fethi, Tebuk Seferi, Taif Kuşatması ve daha sayamayacağımız birçok savaşa ve sefere katılmıştır. Sevgi ispat isterdi öyle değil mi? O Resulullâh'a bağlılığını, gerek ahlakıyla gerekse cihad meydanlarında gerek yapmış olduğu slih amelleriyle ispatlamıştı.

Resulullâh (sav) bir gün şöyle buyurdu: **"Ashabım arasında dilediğim takdirde bazı huyları dolayısıyla kendisini eleştirmeyeceğim hiçbir kimse yoktur. Ebu Ubeyde b. el-Cerrah müstesna."**

Ebu Ubeyde'nin yukarıda **"Ümmetin Emmini"** olarak tanındığını söyledik. Bunun sebebi de Resulullâh'ın (sav) birkaç kere bunu tekrarlamış olmasıdır. Gözün gördüğünü kalp yalanlamıyordu artık.

Resulullâh bir gün şöyle buyurdu: **"Şüphesiz her ümmetin bir emini vardır ve bizim ümmetimizin emini de Ebu Ubeyde'dir."**

Resulullâh (sav) Necran Hristiyanları gelmişti. Necran Hristiyanları dediler ki: **"Bizimle emin bir adam gönder. Bizimle emin olmayan kimseyi gönderme."** Resulullâh (sav): **"Andolsun sizinle beraber gerçekten emin mi emin bir adam göndereceğim."** Resulullâh (sav) bu cümleyi kurduktan sonra sahabeden bazıları kendisi için ümitlenmeye başladı. Daha sonra Resulullâh (sav) buyurdu: **"Kalk ey Ubeyde b. el-Cerrah."**

Ebu Ubeyde ayağı kalkınca Resulullâh (sav) **"İşte bu ümmetin emindir"** diye buyurdu.

Resulullâh (sav) Yemen'den de bir heyet gelmişti. Bu heyet Resulullâh (sav) huzuruna gelerek **"Bizimle birlikte sünneti ve İslam'ı bize öğretecek bir adam gönder"** dediler. Bunun üzerine Resulullâh (sav) Ebu Ubeyde'nin elini tutarak: **"Bu, bu ümmetin emindir"** buyurdu.

Bugünlerde insanlar güven duyabileceği insanlardan yoksun olmanın sitemini ediyorlar. Ahmet Muhsin Ünlü olayı özetlemiş: **"Kimse kimseye güvenmiyor ama herkes herkesle samimi."** Ya Rab! Biz böyle mi olmalıydık? Allah'ın (c.c) kardeş kıldığı Müslümanları -baban bile olsa güvenmeyeceksin- diyen ümmeti mi olacaktık?"

Yalana önce renkler verdiler sonra hayatlarının ayrılmaz bir parçası kıldılar. Sonra da birbirlerine buğz eden insanlar türedi. Şu modern toplumda insanının en sevmediği canlı insan değil mi? **"Az insan, çok huzur"** sloganı yaratmadılar mı? Modern toplum insanı sosyalleştiremediği için psikolojik sorunlar peyda olmuyor mu? Halimizin izahını bu şekilde kanıksarsak Allah bize niye rahmet etsin?

....

Zatu's Selasil olarak bilinen seriyyenin başına Amr b. el-As getirilmişti. Bir müddet sonra Amr, Resulullâh'tan (sav) yardım istedi. Resulullâh (sav) küçük bir birlik kurdu ve başına da Ebu Ubeyde'yi tayin etti. Resulullâh ona **"Amr ile ihtilaf çıkarma"** buyurdu ve Ebu Ubeyde'ye oraya varınca orduya komutan olmasını söyledi. Ebu Ubeyde, Amr'ın birliklerine varınca Amr komutanlığı vermek istemedi. Bunun üzerine Ebu Ubeyde: **"Resulullâh bana ihtilaf çıkarmamamı söyledi. Eğer sen bana isyan edersen ben sana itaat ederim"** dedi. Amr komutanlığı vermeyince Ebu Ubeyde **"Öyleyse senin olsun"** dedi.

Böylesine ciddi bir konuda ihtilaf etmek istemeyen Ebu Ubeyde acaba bizim incir çekirdeğini dolduramayacak meselelerimizi görseydi ne derdi? Bugün ihtilaflarımız başını almış gidiyor. Uzlaşmaya bir türlü varamıyoruz. İhtilaflarımızı da öyle edep dâhilinde yaptığımız da yok. **'Kan, abdesti bozar mı, bozmaz mı?'** sorusu mahalle kavgasına dönüşecek bir hal alıyor. Bugün bu ihtilaflarımızı görmezden gelemeyeceksek, sineye çekemeyeceksek Müslümanların dertleriyle nasıl dertleşeceğiz, kâfirlere ne ara zaman ayıracağız?

Hız. Peygamberin (sav) vefatından sonra da yardımını halifelerden esirgemeyen Ebu Ubeyde Allah

(c.c) için cihada devam etmiş. Müslümanların idari işleriyle de meşgul olmuştur.

Hız. Ömer'in (r.a) halifeliliği döneminde cihat eden ve valilik yapan Ebu Ubeyde'nin pek çok başarısı olmuştur. Ebu Ubeyde Yermük Savaşı'nda beş komutandan biriydi. Başlarından geçen olayı İyad el-Eş'ari anlatıyor: "Hız. Ömer: **'Eğer sıkışırsanız Ebu Ubeyde'den yardım isteyiniz'** dedi. Biz de ona ölümle burun buruna geldiğimizi yazıp ondan yardım istedik. O da bize şöyle bir cevap yazdı: **'Benden yardım istediğiniz mektup geldi. Ben de size askeri benden daha çok ve daha kuvvetli olan Allah'tan yardım istemenizi tavsiye ediyorum. Muhammed'in asker sayısı sizden daha azken muzaffer oldu. Eğer mektubum size ulaşırsa savaşın ve geri çekilmeyin.'** Biz de savaştık ve onları hezimete uğrattık.

Rivayete göre Hız. Ömer ne zaman Şam'a gitse Ebu Ubeyde b. el-Cerrah onu karşılayıp elini öperdi.

Ebu Ubeyde arkadaşları arasında da çok sevilen birisiydi. Şu aralar Ebu Ubeyde gibilerine de ihtiyacımız yok değil. Ebu Ubeyde insana güven veriyordu, insanı alçaltmak istemiyordu, sebepsiz yere boş tartışmalara girmiyordu, sert tavrını yalnızca müşriklere gösteriyordu... Bir gün Hız. Ömer (r.a) dostlarına şöyle dedi: **"Temenni edin!"**, bu söz üzerine adamın biri: **'Şu evin benim olmasını, içinin altınla dolmasını ve hepsini de Allah yolunda infak etmeyi isterdim'** dedi. Hız. Ömer (r.a) yine: **'Temenni edin!'** deyince başka biri: **'İçinin inci, zebrecet ve mücevherlerle dolu olmasını ve hepsini de Allah yolunda infak etmeyi, sadaka olarak dağıtmayı isterdim'** dedi. Hız. Ömer (r.a) bir daha: **'Temenni edin'** deyince, bu kez: **'Ey müminlerin emiri! Hangi temennide bulunacağımızı bilemiyoruz'** karşılığını verdiler. Bunun üzerine Hız. Ömer (r.a): **'Şu evin Ebu Ubeyde b. el-Cerrah gibi adamlarla dolu olmasını isterdim'** dedi."

Bizim de Ebu Ubeyde gibilerine ihtiyacımız var. Özellikle de bu çağda... Cahit Zarifoğlu ne güzel söylemiş:

"Biliyor musunuz? Ben bu çağdan nefret ettim. Etimle, kemiğimle nefret ettim!"

Böylesine bir zaman diliminde insan dertleşeceği, sırtını yaslayabileceği, Allah (c.c) için bir şeyler yapmak istediği dostlara ihtiyacımız var.

Ebu Ubeyde çok da yaşlı sayılmayacağı bir zamanda taun hastalığına yakalandı. Bu hastalık onu yataklara düşürmüştü ve halsiz bırakıyordu. Buna rağmen bile Allah'a (c.c) bir kere bile hayıflanmamıştı. İbadetlerini yine gücü nispetince devam ediyor, bu hastalığın günahlarına kefareti olması temennisinde bulunuyor-

¹⁸ İbn Hişam, Siret, C4 s. 370; Çelik, Mustafa, Fikihü's Sahabe

¹⁹ İbn Hibban, Sahih-i Zevaidi İbn Hibban (Nuredin el-Heysemi), Meğazi ve Siyer 1710

²⁰ Beyhaki, Şuabul İman 8559

²¹ El İsbehani, Ebu Nuaym, Hilyetu'l Evliya, C1 s. 127; İbn Sad, Tabakat, C3 s. 480; Hakim, El-Müstedrek; C7 2069 (5193)

²² Bir çeşit veba

du. Ebu Ubeyde hayatının sonuna kadar bu hastalıkla yaşamıştır ve bu hastalık yüzünden vefat etmiştir.

Iyad b. Ğutayf şöyle naklediyor: "Ebu Ubeyde b. el-Cerrah'ın yanına hasta ziyareti için girdik. Eşi Nahife de başı ucunda oturuyordu. Onun yüzü de duvara dönüktü. Hanımına: **'Ebu Ubeyde geceyi nasıl geçirdi' dedi. Hanımı: 'Geceyi ecirle geçirdi' dedi. O yüzünü bize dönüp 'Ben geceyi ecirle geçirmedim' dedi. Sonra da 'Söylediğime dair bana soru sormayacak mısınız?' dedi. Biz: 'Söylediğinden hoşlanmadık ki ona dair soru soralım' dedik. Bunun üzerine o şöyle dedi: 'Resulullâh'ı şöyle buyururken dinledim: 'Kim Allah yolunda bir infakta bulunacak olursa yedi yüz kat fazlasıyla mükâfat görecektir. Kim kendisine ve aile halkına infakta bulunur yahut bir hasta ziyaret eder ya da bundan daha fazla bir şey yapacak olursa her bir iyilik on misli ile mükâfatlandırılır. Oruç ise kişi tarafından delinmedikçe bir kalkandır. Allah her kimi bedeninde bir belaya uğratabilecek olursa bu da onun için günahlarının dökülmesi demektir.'"**

Muaz b. Cebel (r.a), Ebu Ubeyde'nin yardımcısıydı. Ebu Ubeyde vefat ettiği vakit de en yakınındaki isimlerden biriydi. Ebu Said el-Makburi şöyle naklediyor: "Ebu Ubeyde taun hastalığına yakalanınca şöyle buyurdu: **'Ey Muaz insanlara sen namaz kıldır.'** Muaz da insanlara namaz kıldırıldı. Sonra Ebu Ubeyde b. el-Cerrah vefat etti. Muaz insanlar arasında ayağa kalkarak şöyle dedi: **'Ey insanlar günahlarınızdan ötürü Allah'a samimiyetle tövbe ediniz. Şüphesiz ki Allah'ın kulu Allah'ın huzuruna günahından tövbe etmiş olarak çıkacak olursa mutlaka Allah'ın ona mağfiret etmesi bir hakkıdır.'** Sonra şöyle dedi: **'Şüphesiz ki ey insanlar! Sizler öyle bir adamı kaybetmek faciası ile karşı karşıya kaldınız ki Allah'a yemin olsun şüphesiz ben Allah'ın kulları arasında kaş göz işareti ondan daha az, kalbi ondan daha iyi, gailelerden ondan daha uzak, güzel akıbeti ondan daha çok seven, herkese ondan daha çok samimi olarak nasihat edip iyi davranan hiçbir kimse görmedim. Bu sebeple ona rahmet okuyunuz. Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun ki ebediyen onun gibi birisi bir daha başınıza komutan gelmeyecektir.'"**

İnsanlar toplandı ve Ebu Ubeyde dışarı çıkarıldı. Muaz öne geçerek namazını kıldırıldı. Kabrine getirildiği vakit Muaz b. Cebel, Amr b. el-As ve ed-Dahhak b. Kays onun kabrine indi. Onu lahdine koyup çıktıkları vakit üzerine toprağı örttüler. Muaz b. Cebel şöyle dedi: **'Ey Ebu Ubeyde! Ant olsun senden övgüyle söz edeceğim. Bununla birlikte söylediklerim için Allah'tan**

bana bir gazabın erişeceğinden korkacağım, batıl bir şey de söylemeyeceğim. Allah'a yemin ederim ki sen bildiğim kadarıyla Allah'ı çokça zikreden yeryüzünde yumuşak ve alçakgönüllülükle yürüyen, cahiller kendileriyle muhatap olduğu takdirde onlara karşı esenlikli sözler söyleyen, infak ettikleri vakit israf da etmeyen, cimrilik edip de kısmayan ve bu ikisi arasında orta bir yol tutan kimselerden idin. Allah'a yemin olsun ki sen yetim ve yoksullara merhamet eden, hain ve mütekebbirlerden nefret eden, Allah'a çokça yalvarıp yakaran ve mütevazı kimselerdendin.'"

Ebu Ubeyde vefat ettiği vakit 58 yaşındaydı.

Ebu Ubeyde, insanlar arasında sevilen ve güvenilen iyi bir dost, kardeşti. Vefanın en güzel örneklerini onda görüyorduk. Bir rivayete göre yüzüğünde şöyle yazlıydı: **"Vefakârlık, azizdir."**

Ebu Ubeyde dünya malına tamah etmiyordu ve çok mütevazı bir hayat yaşıyordu. Dünyanın ve içindekil-erinin bir öneminin olmadığını gayet iyi biliyordu. Ebu Ubeyde şöyle demiştir: **"Ben, bir koç olmayı, ailemin beni keserek etimi yemelerini ve etimin suyundan da çorba yapmalarını arzulardım."**

İnsan, sırf dünyevi şeyler için çalışan bir yığın insan gördüğü zaman Ebu Ubeyde gibilerini özlemiyor değil.

İnsan; makam ve mevki için insan onurunu hiçe sayan, her türlü karaktersizliği yapan insanları görünce Ebu Ubeyde gibilerini özlemiyor değil.

İnsan, yaptığı her şeyi para ölçü birimine göre yapan insanları görünce Ebu Ubeyde gibilerini özlemiyor değil.

İnsan, bencil olarak yaşayan ve diğer insanları öteki gibi görüp sömüren insanları görünce Ebu Ubeyde gibilerini özlemiyor değil.

İnsan, yalan ve dedikodunun bu kadar yaygınlaştığı bir toplumda ve bunu normal karşılayan insanları görünce Ebu Ubeyde gibilerini özlemiyor değil.

İnsan; tahammülü sıfırın altında olan, birbirine bağırıp çağıran, hırçın ve vahşi insanları görünce Ebu Ubeyde gibilerini özlemiyor değil.

İnsan, yaptıkları söylediklerini yalanlayan insanları görünce Ebu Ubeyde gibilerini özlemiyor değil.

İnsan, cahilliğin kol gezdiği, ilmin itibar edilmediği, putperestliğin yaygınlaştığı, şirkin en üst seviyeye ulaştığı, kâfirlerin zalimliğinde sınır tanımadığı böyle bir çağ görünce Ebu Ubeyde gibilerini özlemiyor değiliz.

YALVARIRIM BİRİ EBU UBEYDE'Yİ ÇAĞIRSINI

Kaynakça
Kur'an'ı Kerim (Diyanet Meali),
Buhari, Sahih, Polen-Karınca Yayınları
Nevevi, El-Minhac, Polan-Karınca Yayınları
İbn Mace, Sünen, Konya Yayıncılık
İbn Hibban, Sahih-i Zevaidi İbn Hibban (Nureddin El-Heysemi), Ocak Yayıncılık
Hakim, El-Müstedrek, Konevi Yayıncılık
Beyhaki, Şuabu'l İman, Ocak Yayıncılık
El-İsbehani, Ebu Nuaym, Ocak Yayıncılık
İbn Sad, Tabakat, Siyer Yayınları
İbn Hişam, Siret, Kahraman Yayınları
El-Cevziyye, İbn Kayyim, İlamu'l Muvakk'ın, Pınar Yayınları
Ebu Zehv, Muhammed, Hadis ve Hadisçiler, Ensar Yayınları
Çelik, Mustafa, Fikhu's Sahabe

²³ Hakim, El-Müstedrek, C7 2073 (5202); Beyhaki, Şuabu'l İman 9387

²⁴ Hakim, El-Müstedrek, C7 2069 (5197)

²⁵ Hakim, El-Müstedrek, C7 2073 (5203); İbn Sad, Tabakat, C3 s. 482

²⁶ Hakim, El-Müstedrek, C7 2075 (5210)

²⁷ İbn Sad, Tabakat, C3 s. 481; Beyhaki, Şuabu'l İman 770

"Gecelerin gidişi sevdirse de kişiyi aslında bu gidişler kendi ömründen bir eksilmedir." diyor şair.

Hepimiz bazı zamanların gelişini ümitle bekleriz; aybaşını, baharı, yaz tatilini, hafta sonunu bekl-ediğimiz gibi...

Geçen günler ümit ettiğimiz günlere sevinçle yaklaştıırken bizleri fark edemiyoruz ömrümüzden sermaye kaybettiğimizi; fark edemiyoruz kabristana, hesaba bir gün daha yaklaştığımızı; Allah'ın indinde muhakkak bir ilim ile ezelden bu yana sabit olan ecelimiz, ne zaman ve nasıl yakalar bizi, bizden yana gaip olsa da bu bilgi, yaşlanmadan emeklilik gelmeden ölmemenin garantisini almış gibi yaşıyoruz bu hayatı.

Yaşıyoruz bu hayatı; fark edemeden birçok şeyi gaflet içinde, kulların rızasının ve öfkesinin Allah'ın rıza ve öfkesine tercih edildiği, Allah'ı memnun edebilme endişesini taşımadan yarın ölüm yokmuş gibi, virüse yakalanmazsak ölüm gelmeyecekmiş gibi...

Yaşıyoruz; kabri, hesabı, mizanı, sıratı unutarak sadece dünya için yaratılmışız gibi bu dünyada. Dilimizle ikrar etsek de yaşantımız ile inkâr ediyoruz ölümden sonraki hayatı. Kalp kırıyoruz pervasızca, suizanlarda bulunuyoruz acımasızca, tekrar tekrar işliyoruz aynı hataları üstelik amel defterimizi her an yazan melekleri gafilce unutarak.

Eleştirdiğimiz fikirlerin, akımların ve ideolojilerin esiri oluyoruz. Farkına varmadan değiştirmek istediğimiz küfür ve fık ehline benziyoruz içten içe. Haç ve kipa takmasak da haç ve kipa takanlara benzemekten hayâ etmiyoruz, bunların gün ve gecelerini kutsayıp kutluyor, saç tıraşına ve giyim tarzına kadar taklit ediyoruz ama bunun yanında dini ders halkaları kurup teravihleri cemaatle eda etmekten de geri kalmıyor, hatta iki yılda bir umre yapıp rahatlatıyoruz vicdanımızı, aldatıcı bir

YAŞIYORUZ BU HAYATI

dindarlık ile. Yaşadığı gibi inanan ama inanması gerektiği gibi yaşamayı gericilik kabul eden, kendi meşrebi dışındakileri Allah'ın rahmetinden uzak kendisini ise rahmete müstahak gören, lisanihâl ile kâmil mü'min olduğunu iddia eden, diliyle tevazu yaparken gönlüyle kibirlenen, kalp temizliğini amel eksikliğine bahane eden bir toplum olarak yaşıyoruz bu hayatı.

Allah ve Resul'üne savaş açmak hükmünde olan faizi, domuz eti yemek kadar önemsemiyoruz. Altından nehirler akan köşk ve sarayları unutarak, bir apartman dairesine sahip olabilmek adına açıyoruz bu savaşı Allah'a ve Resul'üne. İşçinin teri kurumadan hakkını vermemizi emreden Allah Resulüne inat geciktiriyoruz ücretini çalışanımızın. Eleştirdiğimiz kapitalistlerin mantığıyla çalıştırıyoruz işçilerimizi ve sömürüyoruz emekçinin hakkını. İnandığımız değerlerin aksine heva ve hevesimize uyarak yaşıyoruz bu hayatı.

Kulluğu namaz, oruç ve zekâtтан ibaret bilip komşu ve akraba ilişkilerini unutarak yaşıyoruz bu hayatı. **"Komşusu açken tok yatan bizden değildir."** hadisini bilmemize rağmen tanımıyoruz aynı apartmanı paylaştığımız komşularımızı. Ev sahibiyken kiracıyı sömüren, kiracıyken ev sahibine illallah dedirten bizler, adaletten ve kul hakkından korkmadan yaşıyoruz bu hayatı.

"İslam garip doğdu ve doğduğu hale geri dönecektir. Gariplere müjdeler olsun." diyen bir dinin mensubu iken hazmedemiyoruz garipliği, dinimiz uğruna en ufak eziyeti dünyanın en büyük musibetiymiş gibi görüp değerlerimizden vazgeçerek yaşıyoruz bu hayatı.

Tavizlerin doğurduğu tavizler normale dönüyor gözümüzde. Bu hazmedemeyiş ve tavizler ile türbanların rengine uygun takılan çantalar ve dudaklara sürülen aynı renk rujlar ile kombine edilen modern tesettür anlayışı gelişti toplumumuzda ve artık kimse başörtümüze, dini eğitim veren imam hatip liseleri ve ilahiyat fakültelerimize dil uzatmıyor; başörtüsü ile okullara devlet dairelerine girişimizi engellemiyor. Neden mi? Çünkü içini boşalttığımız dini kavram ve şiarlarla yaşıyoruz bu hayatı.

Evet, yaşıyoruz ama ruhen, manen ve vicdanen öldüğümüzün farkında olmadan. Bir yandan çöpe ekmek atacak kadar müsrif öte yandan karnını doyurmak için çöpten ekmek toplamak zorunda kalmış insanların tezatlığı içinde yaşıyoruz. Çöpten ekmek toplayanın bile Suriyeli olmasına tahammül edemeyen ama bombalar altında kalmasına umursamaz bir eda ile **"Bana dokunmayan yılan bin yaşasın."** derecesine tahammül edebilen vicdan yoksunu insanlarla beraber yaşıyoruz bu hayatı. Vatanını koruduğunda terörist, terk etmek zorunda kaldığında vatan haini, çalıştığında uyanık, yardıma muhtaç olduğunda dilenci muamelesi gören, hor ve hakir görülen, bağrımıza basmamız gerektiği halde çöplüğümüze bile almadığımız Muhacir Suriyelilerin gözlerinin içine bakarak Medineli ensardan bahsederek yaşıyoruz bu hayatı. Bir servet değerindeki camilerimizin kubbelerine bağlı son model avizelerin altında dua ederken tüm mazlumlara, asıl zalimin bizler olduğunu unutarak yaşıyoruz bu hayatı.

Aldatıcı dünya hayatı aldatıyor bizleri bütün cazibesi ile nimetler içinde yüzerken şükretmeyi, musibetlerimizde ise sabretmeyi unutuyoruz. Ölümü bir yok oluş ve son olarak telakki ettiğimizden,

hayata sıkıca bağlanıyoruz. Muradımıza ermek için heyecanla geçmesini istediğimiz günleri, kendi ömrümüzden eksilmiyormuş gibi geçiriyoruz. Yaşadığımız gibi inanmak ve bu inançla yaşamak hoş gelse de nefsimize, inandığımız yaratıcının emrettiği şekilde yaşamalıyız bu hayatı.

Evet, yaşıyoruz bu hayatı; kendimizce, dilediğimizce ve gönlümüzce ama yaşamalıyız bu hayatı Allah'ın rızası ve Resulullâh'ın ahlakı ile sevinç içinde geçmesini beklediğimiz günler Allah'a yakınlaştırıyorsa bizleri taatimiz ile o zaman geçici dünyanın aksine kalıcı bir dünyanın, kalıcı nimetleri bekliyor olacak bizleri. Dünya ve ahirette hüsrana uğramamak ve dünya ahiret dengesini tutturmak adına bir çaba içinde yaşamalıyız bu hayatı ve yaşatmalıyız tüm yeryüzüne, tüm insanlığa...

Rabbimiz!

Bize dünyada da güzellikler ver, ahirette de güzellikler ver ve bizi cehennem azabından koru!

Âmin.

Fhünyesi Ebu el-Abbas Ahmed bin Muhammed bin Kesir el-Fergani kısaca Fergani, Batıda Alfraganus adıyla bilindi. 9. Yüzyıla damga vuran Müslüman astronom eğitimini döneminin kültür merkezi olan Fergana'da aldı. Matematik ve Astronomi alanında kendini kabul ettirdi.

Tam 41 sene Astronomi üzerine çalıştı. Abbasi halifelerinden olan El Mütevekkil Nil nehri kıyısında ölçüm yapabilmesi için Ravda (Ravza) adasında bulunan Nilometre (MİKŸÂSÜ'n-NÎL)'nin inşasını yönetmesi ayrıca yapılan ölçüm işlerini denetlemesi için Fergani'yi Mısır'a gönderdi.

Gök cisimlerinin akıl dışı ruhi cisimler olduğu fikrini kabul etmedi. Gök cisimlerinin akla dayanacak şekilde hem aynı merkezden hem de dış merkezden dairesel hareketler olduğunu ispatladı. Kâinatın ve gezegenlerin hacimlerini ayrıca büyüklüklerini ve birbirlerine olan uzaklıklarını hesapladı. Bu sonuçlar Kopernik'e kadar değişmedi ve batı astronomisinde neredeyse 700 yıl boyunca değişmez ölçüler olarak kabul edildi.

Astronomiye sağladığı katkı ile asırlarca adından söz ettiren Müslüman âlim **"güneşinde kendine göre hareketli olduğunu"** söyleyen ilk bilim insanı oldu. Fergani'ye kadar sadece gök cisimlerinin hareketli olduğu sanılıyordu fakat o güneşinde yörüngesi olduğunu ve kendi etrafında batıdan doğuya doğru döndüğünü keşfetti. Bu astronomi tarihinde bir ilk oldu.

Uzun yıllar süren araştırmalarda enlemler arasındaki mesafeyi hesapladı. Henüz 800'lü yıllarda iken öyle bir usul geliştirdi ki güneş tutulmasını önceden tespit etmeyi başardı. 842 yılında bir tutulma yaşanacağını önceden tespit etti. O gün bu çalışmalar için kurulmuş olan rasathanelerde incelemeler yaptı.

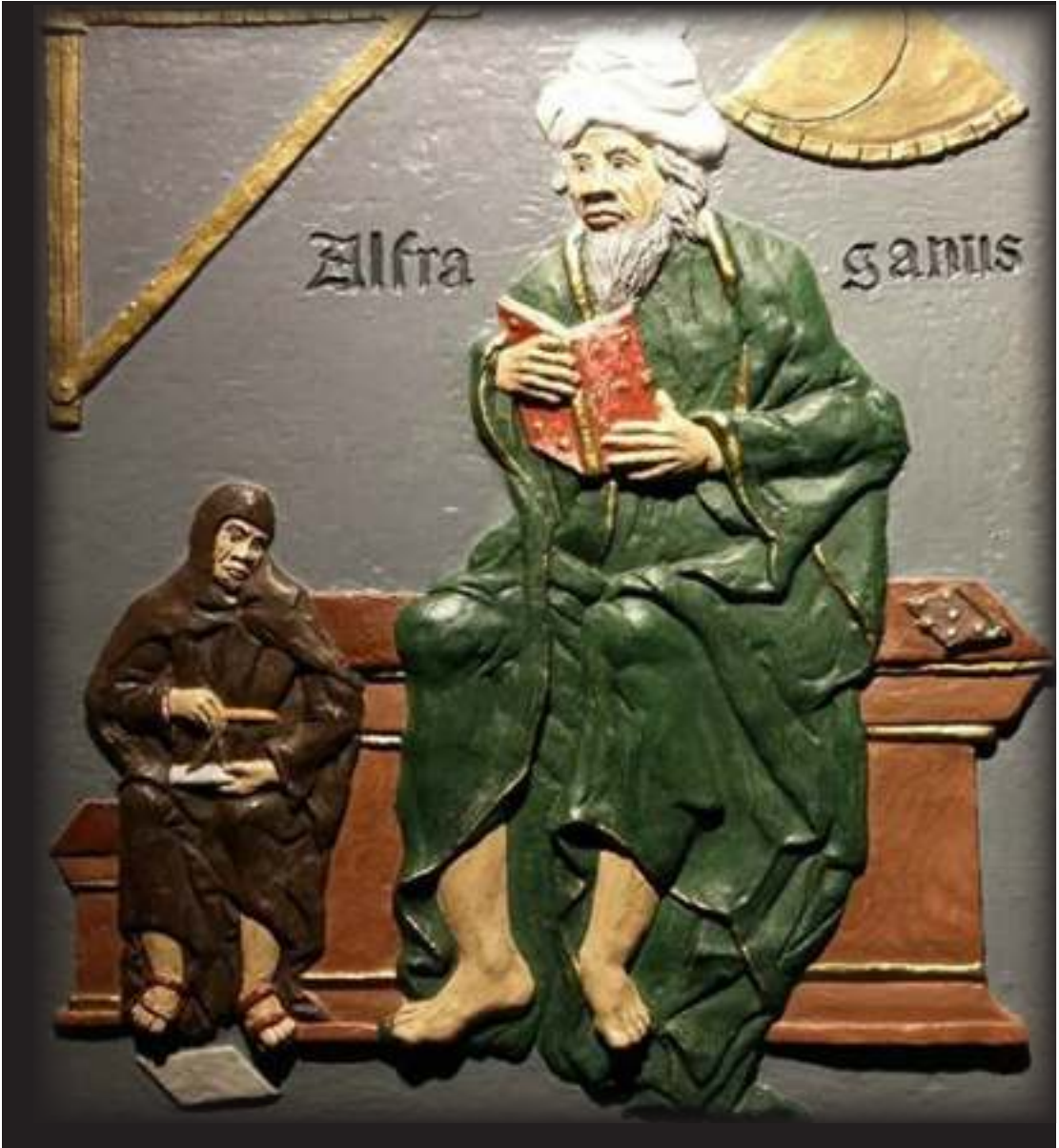
Dünyanın yuvarlak olduğuna dair yeni deliller buldu. İtalyan Rönesans şairi Dante ünlü eseri **"İlahi Komedya'da"**ki evren görüşünü Fergani'nin fikirleriyle anlattı. Fergani'nin yazdığı Türkçe **"Astronominin Unsurları"** olarak çevrilen meşhur eser 12. yüzyılda Latinceye tercüme edildi. Bundan sonra ise 1400'lü yılların ortasına kadar popülerliğini korudu. Bu eser en son 1669 yılında Amsterdam'da basıldı.

Sadece Astronomi’de değil Fizik ve Mekanik üzerinde de çalıştı. **Mikyas-ul Cedid** adında çizimi tamamen kendisine ait olan bir alet yaptı bu sayede Nil nehri sularının hızı ve seviyesi ölçülebildi.

Bağdat’ta halifelerden El-Me’mun’un himayesindeki ekip ile birlikte meridyen yer uzunluğunu ölçerek dünyanın çağını hesapladı.

15. Yüzyılda Kristof Kolomb Fergani’nin dünyanın çevresiyle ilgili bu sonuçlarını kullanarak Amerika yolculuğunu gerçekleştirdi.

Avrupalı bilim adamlarına göre yüzyıllarca etkisi görülen eserleri batı üniversitelerinin ders kitabı olan Fergani, 870 yılında hayatını kaybetti.

İBADET KELİMESİ

İbâdet, Ubûdiyyet ve Abdiyyet (Köle olmak ve kulluk) diye kullanılan kelimenin lügat mânâsı' (İbnu'l-Fâris, Makâyisu'l-Luga, V, 205'de ع ve ب sanki birbirine zıt iki sahih harf gibidirler. Bu iki asıldan birincisi yumuşaklık ve tevazuya, ikincisi de şiddet ve kabalığa delalet eder. İbn Side, el-Muhassas XIII, 96' da şöyle diyor: "Lügatte ibâdetin aslı boyun eğmek. İbâdet, itaat etmek, tevazu göstermek ve meskenet birbirine yakın mânâlı olan kelimelerdir. İbâdet mâbûda itaat olsun veya olmasın daha üstünü olmayan her tür boyun eğme demektir ancak mâbûd için olan itaat itaattir, boyun eğme ve bir çeşididir. İbâdete ancak, görme, işitme, idrak ve hayat gibi en yüce nimetleri veren layıktır; şükür ve ibâdete ise ancak nimetle hak kazanılır. Çünkü ibâdetlerde azın azı bile ancak nimetin en yükseğini veren zâta karşı yapıma hakkına sahiptir. İşte bunun için ibâdete hak kazanan mâbûd sadece Allah'tır) itaat etmek, tevazu göstermek, daha açık bir ifade ile kişinin bir kimseye isyan etmeksizin, ondan yüz çevirmeksizin, mukavemet de göstermeden itaat etmesi ve boyun eğmesidir. O kadar ki kendisine boyun eğilen kişi, onu dilediği şekilde kullanır; hizmet ettirir. İşte bundan dolayı Araplar; yumuşak huylu, kolaylıkla güdülen yük devesi için معبد, gidişi gelişi kolay olan yol için de طريق معبد tabirlerini kullanırlar. Bu etimolojik kökten, kelimenin yapısında mevcut olan kulluk, itaat, ilâh edinmek, tapınmak, hizmet, bağlanmak, bağımlı kılmak ve yasak gibi mânâlar çıkmıştır. Lisânü'l-Arab'da (عبد) kelimesi ile ilgili olarak aşağıda özetlediğimiz anlamlar yer almaktadır (Bk. Lisânü'l-Arab IV, 259-269)

1) Kul, yâni hür olanın karşıtı olan köle. تعبد الرجل Adamı köle edindi; onu kul, yâni köle edindi, yahut onu kul muamelesine tabi tuttu. Yine aynı mânâyı ifade etmek için, اعبد الرجل و اعبدته tabirleri kullanılır. Hadis-i Şerifte bu hususu teyit için şöyle buyruluyor:

ثلاثة انا خصمهم رجل اعبد محمدا وفي رواية اعبد محمدا

"Üç kişi vardır ki ben onların hasmıyım: Bunlardan birincisi, hür bir kimseyi köle ve mülk edinen adamdır."

Başka bir rivayette hür köle edinen, yâni hür bir kimseyi kendine kul, köle edinen.

Kur'an-ı Kerim'de Musa (a. s) Firavun'a şöyle dedi: **"İsrail oğullarını kul köle edindin diye mi bana minnet ediyorsun?"** (Şuarâ, 22) عِدْت

2) İbâdet, boyun eğmekle beraber itaat. Meselâ: عبد الطاغوت **"Tâğuta ibâdet etti"** cümlesi "ona itaat etti" demektir. اياك نعبد "Ancak sana ibâdet ederiz" yani belli bir düzen içinde yalnız sana itaat gösteririz. وابدو ربكم "Rabbimize ibâdet ediniz" sözü, "Rabbimize itaat ediniz" demektir.

قومهما لنا عابدون "O ikisinin kavmi, bize ibâdet edicilerdir" yâni bize itaat edicilerdir demektir. Bu anlamda herhangi bir Melik'e boyun eğen kimse, gerçekte ona itaat etmiş olur. İbnu'l-Enbari şöyle diyor:

فلان عابد Filanca ibâdet edicidir "yâni o Rabbına boyun eğmiş ve Rabb'inin emrine teslimiyet ve bağlılık göstermiş demektir."

3) عبيده = عبادته = معبده = تعبد Kelimeleri "Ona kulluk etti, onu ilâh tanıdı" mânâlarına gelir. المعبد kelimesi ise, "ruh ve şekline bağlı kalmak suretiyle kendini ibâdete verdi" demektir. العبد Kelimesi "kendisine tapılırcasına saygı ve tazim gösterilen" demektir. Şair şöyle diyor:

أرا المال عند الباجلين معبدا "Cimrilerin yanında malı, kendisine ibadet edilircesine yüceltilir görüyorum."

4) وعبد به "Ona yapıştı ve ondan ayrılmadı" demektir.

5) ما عبدك عني Yani "senin bana gelmene engel olan neydi?"

Bu sözlük anlamlarından anlaşıyor ki عبد kelimesinin ifade etmek istediği esas mânâ, kişinin yüksek güç ve iktidar sahibi birine karşı baş eğmesi, itaat etmesi, sonra kendi hürriyet ve bağımsızlığından vazgeçmesi, onun karşısında her türlü mukavemet ve isyanı terk etmesi ve tam bir bağlılıkla ona boyun eğmesidir. İşte kulluk ve itaat etmenin gerçek mânâsı budur. Bundan dolayı bir Arabin, العبد ve العبادته kelimelerini duyduğu ilk anda zihninde kulluk ve ubûdiyet düşünceleri canlanıyordu. Kulun hakiki vazifesi, efendisine itaat etmek ve emirlerine sıkı sıkıya bağlanmak olduğuna göre, hemen ardından itaat düşüncesi zihnine girerir. Ayrıca bir kölenin zilletini kabullenip itaat ederek kendisini efendisine teslim etmesi yetmez. Bunun yanında gönlü, verilen nimetlere karşı şükür ve minnet duygularıyla dolu olarak efendisinin büyüklüğüne inanması ve yüce makamını itiraf etmesi de gerekir. Aldığı nimetlere karşılık şükürünü ifade etmesinde ve hizmet görevini yerine getirmesi sırasında, durmadan

efendisini yüceltir; büyütür ve kalbinden huşu ile geçirir. İşte bütün bunların adı ibâdettir; ilâh edinmektir. Bu düşünce, kulun efendisinin önüne sadece başını eğmesi ile değil, bilakis başı ile beraber kalbim de O'na tabi kılması halinde gerçek kulluğun anlamı ifade edilmiş olur. Geride kalan iki anlama gelince, onlar kulluk için ikinci derecede düşüncelerdir; esas değil.

Bu sözlük araştırmalarından sonra, Kur'an-ı Kerim'e müracaat ettiğimiz zaman العبادته kelimesinin ekseriyetle ilk üç mânâda kullanıldığı görürüz. Bazı yerlerde, العبادته kelimesi ile birinci ve ikinci mânâ anlatılmak istenmiştir. Kimi yerlerde de bu üç mânâ bir anda kullanılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de العبادته kelimesinin, birinci ve ikinci manalarda kullanıldığı yerler:

"Daha sonra Musa'yı ve kardeşi Harun'u bunca mucizelerimizle ve apaçık hüccetlerimizle Firavun'a ve O'nun ileri gelenlerine gönderdik de (iman etmeyi bir türlü) kibirlerine yediremediler. Onlar mütekebbir ve müstebit adamlardır" (Mü'minûn, 45,46).

"Onun için dediler ki: Kavimleri bize kulluk edip dururken, bizim gibi iki beşere iman mı edecekmişiz?" (Müminûn, 47)(İmam-ı Taberi Tefsiri'nde XVIII, 19'da لنا عابدون âyeti hakkında şunları yazıyor: "İtaat ediyorlar onlara karşı zillet gösteriyorlar, onların emirlerini harfiyen yerine getiriyorlar ve onlara boyun eğiyorlar. Araplar arasında melike itaat eden herkes için, 'melikin kulu' sözü kullanılır)

"Bana karşı minnet ettiğin (başıma kaktığın) o nimet, İsrail oğullarını kendine kul (köle) edindiğin içindir.(Şuarâ, 22).(Taberi Tefsiri'nde XIX, 33'de بني اسرائيل âyeti bakında şöyle diyor: "Onları kendine ibâdet' ettirdin; yani onları köle edindin" Müçahid ise bu hususta şöyle diyor: "Onlara üstün geldin ve istediğini yaptırdın." İbn Cureyd de şöyle diyor: "İsrail oğullarını yendin, galip geldin ve onlara dilediğini yaptırdın")

Bu iki ayette, العبادۃ kelimesinden kastedilen mânâ kulluk ve itaattir. Firavun'un ifadesi şöyledir: "**Musa ve Harun'un kavmi bize ibâdet edicilerdir**" yani onlar bizim kölelerimizdir ve emirlerimize itaat edicilerdir. Musa'nın söyledikleri de şöyledir: "**Sen İsrail oğullarım köle edindin ve onları gönlünün istediği şekilde çalıştırdın.**"

"Ey imân edenler! Size rızık verdiğimiz şeylerin (maddeten ve manen) en temiz olanlarından yiye. Allah'a şükredin; eğer (hakikaten) O'na kulluk ediyorsanız" (Bakara, 172).(Taberi Tefsirinde II, 50'de ان كنتم اياه عابدون âyeti hakkında şöyle diyor: "Eğer sizler onun emirine boyun eğiyor, dinliyor ve itaat ediyorsanız, o halde size yenmesini mübah ve helâl kıldığı şeyleri yiye. Onun haram kılınması hususunda, şeytana uymaktan vazgeçin. Şeytan, onu yemelerini teşvik ediyor ve haram olduğuna inanmaktan vazgeçmeye çağırıyor. Çünkü onu Câhiliyye devrinde haram kılmaları, şeytana itaatleri, geçmiş atalarına ve babalarına uymaları dolayısıyladır.)

Bu ayetin getirdiği hüküm ile İslam öncesi toplum hali arasındaki münasebete gelince: İslam'dan evvel Araplar dini önderlerinin emirlere bağlanmak ve atalarının takip ettiği yola

uymak suretiyle, içecekler ve yiyecekleri konusunda bir takım sınırlara bağlı kalarak yaşıyorlardı. Müslüman olunca Allah onlara şöyle buyurdu: "Eğer bana ibâdet ediyorsanız, bu kayıtlamaların tümünü bir yana atmalı ve size helal kıldıklarımı afiyetle yemelisiniz." Bunun anlamı şudur: "Siz bilgin ve önderlerinizin kulları değilseniz ve sadece Allah'ın kulları iseniz ve eğer siz gerçekten önderlerinizi bırakıp Allah'a itaat ediyorsanız helâl ve haram konusunda Allah'ın sizin için çizdiği sınırlara uymanız gerekir. Onların çizdiği sınırlara değil. İşte bundan dolayı العبادۃ kelimesi, burada "Ubûdiyyet ve itaat" mânâlarında kullanılmıştır.

"De ki: Allah katında bir ceza olmak bakımından bundan daha kötüsünü size haber vereyim mi? Allah'ın lanet ve aleyhinde gazap ettiği, içlerinden maymunlar, domuzlar yaptığı kimselerle, tâğuta ibâdet edenler ki bunların mevkii daha kötü ve dümdüz yoldan daha sapıktır" (Mâide, 60). (Taberi Tefsiri'nde, III, 13'de Tâğût kelimesi hakkında bazı nakiller yaptıktan sonra şöyle diyor: "Bana göre sözün doğrusu, Allah'a isyan edip de ya zor kullanarak veya karşı tarafın itaatıyla Allah'ı bırakıp kendisine kulluk ettiren demektir. Bu kendisine kulluk edilen insan, şeytan, put, totem veya herhangi bir şey olabilir. Ben, Tâğût kelimesinin aslının şöyle kullanıldığını tespit ettim: Bir kimse zulmettiği ve haddi aştığı zaman, onun hakkında "azdı, tuğyan etti" denir.)

"Ant olsun ki biz, her ümmete "Allah'a kulluk edin, Tağuttan kaçının" diye (tebligat yapması için) bir peygamber göndermişizdir." (Nahl, 36).

"Tâğuttan, ona ibâdetten kaçınıp da Allah yoluna yönelenler gelince) onlar için müjde vardır. O halde kullarıma müjdele" (Zümer, 17). Bu üç ayette, "Tâğût'a ibâdet" sözünden kastedilen mânâ Tâğût'a kölelik ve itaattir. Kur'an-ı Kerim'in kavramsal ifadesinde Tâğût'un mânâsı -ki ona ait açıklama geçmişti- Allah'a karşı haddi aşan ve zulmeden her türlü yönetim, otorite, başkanlık veya komutanlıktır. Allah'ın mülkünde kendi hükmünü uygular, kullarını zorla, aldatarak veya kötü ve bozuk öğretim gibi yollarla kendine itaate mecbur eder. Kişinin bu türlü otoriteye, başkanlığa, liderliğe boyun eğmesi ve ona tapması şüphesiz Tâğût için bir itaattir; başkası için değil.

İTAAT ANLAMINDA İBADET

Bu âyetlerden sonra, العبادة ibâdet kelimesinin ikinci anlamını ifade eden âyetleri görelim. Allah'ı Teâlâ şöyle buyurur:

"Ey Âdemoğulları! Şeytana ibâdet etmeyin diye size emir vermedim mi? Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır" (Yâsîn, 60).

Açıkça görülen şudur: Hiç bir kimse bu dünyada şeytanı ilâh tanımaz; bilakis bütün gücü ile ona lanet eder ve kendisinden uzaklaştırmaya gayret eder. Bunun için, Allah'ı Teâlâ'nın kıyamet gününde Âdemoğullarına yükleyeceği suç, dünya hayatında şeytana tapmaları değil; onun emrine itaat etmeleri, hükmüne tabi olmaları ve gösterdiği yollara süratle koşmaları olacaktır.

"Meleklerle: O zulmedenleri, onlara eş olanları, Allah'ı bırakıp ibâdet ettikleri şeyleri hep bir araya toplayın da cehennem yoluna götürün (dediler)" (Saffât, 22, 23). **"Onlardan kimi, kimine yönelip birbirini mesul tutmaya kalkışılar"** (Saffât, 27).

"Hakikat siz, derler; bize sağdan (suret-i haktan) gelirdiniz".

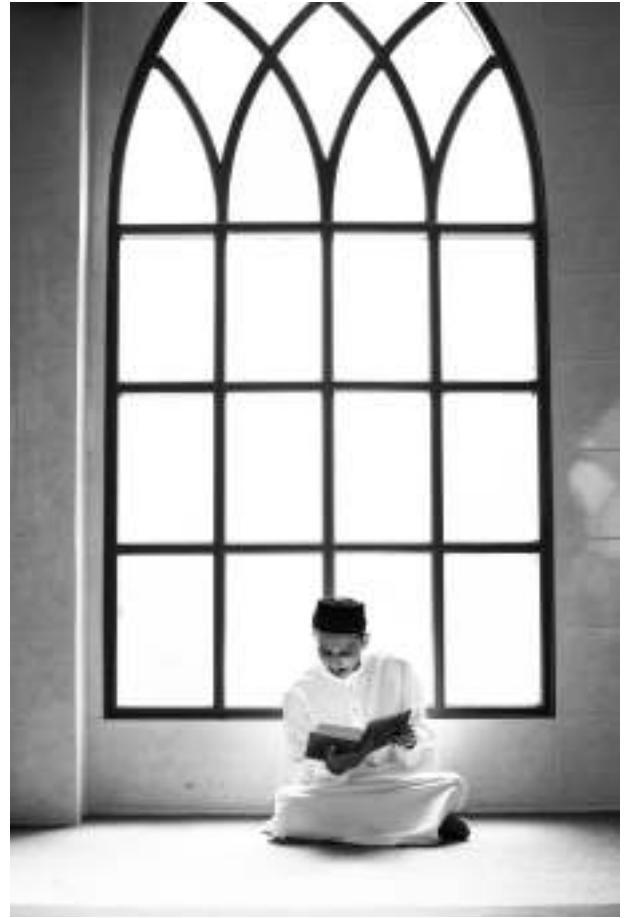
"(Tabi oldukları da) "hayır, siz (esasen) iman ediciler değildiniz" derler" "Ve bizim size karşı bir hâkimiyetimiz de yoktu. Bilakis siz de (bizim gibi) azgınlık güruhu idiniz" (Saffât, 27-30). Kur'an-ı Kerim'in hikâye ettiği ibâdet edenlerle, ibâdet edilenler arasındaki bu karşılıklı konuşmaya iyice dikkat edildiği takdirde, açıkça şu görülecektir: Burada mabutlardan maksat, kavmin taptığı ilâhlar ve putlar değildir. Bilakis onlardan maksat, halka görünüşte iyilik yapıyoruz izlenimini verirken sapıklığa sürükleyen temiz Hristiyan aziz görünüşü altında insanların huzuruna çıkarak, şerri ve fesadı, ıslah adı altında yayan liderler ve kılavuzlardır. Onları, cübbe ve teşbihleri ile aldatıp, kendilerine tâbi kıldılar. Onların, hilekârları körü körüne taklit etmelerini onların emir ve hükümlerine uymalarını, yüce Allah bu âyette العبادة ibâdet kelimesi ile dile getirmektedir.

"Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, rahiplerini, Meryem'in oğlu Mesih'i Rabler edindiler. Hâlbuki bunlar da ancak bir ilâh (olan Allah'a) ibâdet etmelerinden başkası ile emrolunmamışlardır." (Tevbe, 31).

Bu âyette geçen Allah'ı bırakıp haham ve

rahiplerini ilâh edinmelerinden maksat, onların emir vermek, yasak koymak yetkisine sahip olduklarına iman edip Allah'tan ve Resul'ünden gelmiş bir delile dayanmaksızın onların kendiliklerinden koydukları hükümlere itaatlerdir.

Bu mânâyı Resululâh (s.a) sahih hadislerinde bizzat açıklamıştır. Resululâh (s.a)'a: **"Biz âlimlerimize ve büyüklerimize ibâdet etmedik"** dedikleri zaman, Resululâh (s.a) şöyle buyurmuştu: **"Onların helal kıldıklarını helal, haram kıldıklarını haram saymıyor muydunuz?"**

İLAH EDİNMEK ANLAMINDA İBADET

Şimdi de üçüncü anlamıyla içinde "ibâdet" kelimesi geçen ayetlere bir göz atalım. Bu arada ilâh edinmek anlamındaki "ibâdetin, Kur'an'ın ifade buyurduğu gibi iki anlamı kapsadığını hatırla tutmalıyız.

Birincisi: Kişinin bir başkası için tapınma ve kulluk amacıyla secde, rûkû, kıyam ve tavaf etmesi, kapı eşiğini öpmesi, adak ve kurban kesme vb. davranışlardan birini göstermesidir. Bu şekilde kendisine tapınılan kimsenin başlı başına bir ilâh olduğuna inanılmış olsun veya tüm bu ibâdetler, onun şefaati ve yakınlığının elde edilmesi için yapılmış olsun, yahut yüce ilâha ortak olduğuna ve bu dünya işlerinin yönetiminde yardımı ve katkısı bulunduğu na iman edilmiş olsun, bunun hiçbir önemi yoktur.

İkincisi: Kişinin bir kimseyi, bu âlemde var olan nizam üzerinde egemen zannederek isteklerini gerçekleştirmesi için ona dua etmesi, zarar ve felaketler karşısında ondan medet umması, korkuları esnasında malların ve canların yok oluşunda ona sığınması.

Kişinin bu türden tutumlarının ikisi de, ilâh edinip kulluk etmek mânâsına dâhildir. Bunun delili, aşağıdaki Kur'an-ı Kerim ayetleridir.

"De ki: Bana Rabb'imden (akli delilleri takviye eden) apaçık ilâhi deliller gelince, o sizin Allah'ı bırakıp dua ettiğinize ibâdet etmekten kesin olarak men edildim."(Mümin, 66).

"Allah'ı bırakıp da, kendisine kıyamete kadar cevap veremeyecek kişiye tapmakta olan kimseden daha sapık da kimdir? Hâlbuki bunlar, onların duasından habersizdirler"(Ahkâf, 5).

"İnsanlar mahşerde bir araya toplandıkları zaman bunlar, onların düşmanları ve onların ibâdetini inkâr ediciler olurlar"(Ahkâf, 6).

(Yani şöyle derler: "Onlara bize tapmalarını emretmedik ve bize taptıklarını da bilmezdik.")

Üç âyetin her birinde Kur'an-ı Kerim bizzat açıklamıştır ki burada ibâdetten maksat dua ve medet ummaktır.

"...Bilakis onlar, cinlere ibâdet ediyorlardı ve çoğu onlara iman edicilerdi."(Sebe, 41).

Bu ayette cinlere ibâdet ve onlara imandan kastedilen mânânın ne olduğunu aşağıda gelen Cin Suresi'ndeki âyetler açıklamaktadır:

"Gerçekte şu da var: İnsanlardan bazı kimseler cinlerden bazı kişilere sığınır"

(Cin 6).

Yukarıdaki âyette açıklanmıştır ki cinlere ibâdetten maksat onlara sığınmak, korkulardan, mal ve canların kaybindan yine onlara sığınmaktır; keza cinlere imandan maksat da, muhafaza ve sığınma hususunda onların kudretine inanmaktır.

"Rabb'in onları da, Allah'tan gayrı ibâdet ettiklerini de mahşerde bir araya toplayıp da: Siz mi şu kullarımı saptırdınız;

yoksa kendileri mi yollarını sapıttılar"? Diyeceği gün"(Furkân, 17)

"Görürsün ki onlar şöyle demişlerdir: Seni tenzih ederiz. Seni bırakıp da veliler edinmek bize yakışmaz..."(Furkân, 18).(Taberi Tefsiri'nde VIII, 141'de şöyle diyor: Zikri yüce Allah buyuruyor ki: "Kıyamet gününü inkâr edip putlara tapan yalancıları ve Allah'tan gayri cinlerden, insanlardan ve meleklerden olan şeylere tapanları toplayacağımız o günde...")

Bu âyetin ifadesinden, mabutlardan maksadın sâlihler, peygamberler ve veliler olduğu açıkça anlaşılıyor. Onların ibâdetlerinden maksat da onların kul olmaktan üstün ve yüce bir mevkide olduklarına inanmak, ilâhlık sıfatı ile nitelenebileceklerine kötülüğe son verip, gaybî yardım gibi şeylere güçleri yeteceklerine kanaat getirmek, sonra da onların huzurunda onları ilâhlaştırmaya varacak şekilde tazim ve takdis etmektir.

"...Allah onların hepsini mahşerde toplayacak, sonra meleklerle: Bunlar size mi ibâdet ediyorlardı? Diyecek (Melekler de): Seni (ortaklıktan) tenzih ederiz. Bizim velimiz onlar değil, sensin..."(Sebe, 40,41). Bu âyetlerde, meleklerin ibâdetinden kastedilen mânâ(Diğer müşrik toplumlar, o melekleri ilâhlar (Gods) olarak kabul etmişlerdi). cahiliye halkının yaptığı gibi, onların hayal ürünü resimlerine ve heykellerine karşı gösterilen kulluk ve ubûdiyettir. Bundan maksatları ise, bu dünya hayatına bağlı işlerinde onların yakınlıklarını ve yardımlarını kazanmak suretiyle onları hoşnut etmektir.

"Onlar Allah'ı bırakıp, kendilerine ne bir zarar ne bir fayda vermeyecek olan şeylere ibâdet ederler. Bir de: "Bunlar (putlar) Allah yanında bizim şefaathilerimizdir" derler."(Yûnus, 18).

"...kendilerine O'ndan başka bir takım veliler edinenler (derler ki): Biz bunlara

ancak bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye tapıyoruz." (Zümer, 3)

Bu ayette de ibâdetten maksat, ilâh edinmektir. Yine burada onların ibâdetlerindeki gayenin ne olduğu da açıklanmıştır.

KULLUK, İTAAT ve İLAH EDİNMEK ANLAMINDA İBADET

Takdim ettiğimiz misallerin hepsinde kesin olarak anlaşılmıştır ki Kur'an-ı Kerim'de العبادۃ kelimesi bazı yerlerde kulluk ve itaat, bazı yerlerde sadece itaat, üçüncü yerde de yalnız "ilâh" mânâsında kullanılmıştır. Şimdi de ibâdet kelimesinin her üç mânâyı içine almış olarak geçtiği misalleri sıralamadan evvel, öncelikle zikredilmesi gereken bazı hususlara göz atalım.

Az önce birbiri arkasında sıraladığınız misallerin hemen hepsi, Allah'tan başkasına yapılan ibâdeti kapsamaktaydı. İbâdet kelimesinin itaat ve kulluk mânâları ile zikredildiği âyetlere gelince: Bu âyetlerde mâbûddan maksat ya şeytandır yahut Allah'a itaat ve ibâdette alternatif olarak kendilerine itaat ve ibâdeti teşvik eden ve kendilerini Tâğût kılan azgın kişilerdir yahut da Allah'ın Kitabını hiçe sayarak insanları uygun gördükleri hayat düzeni ve yaşayış tarzına sürükleyen lider ve önderlerdir. İbâdet kelimesinin "ilâh" mânâsında kullanıldığı âyetlere gelince: Bu âyetlerde mabuddan maksat, yol gösterme ve öğretilerine rağmen insanların kendilerine ilâh telakki ettikleri sâlih kişiler, peygamberler ve velilerden, yahut yanlış anlayışları dolayısıyla tabiat kanunu üzerindeki koruyucu Rab'likte ortak edindikleri cin veya meleklerden ibarettir. Veya bunlar, mücerret şeytanın teşviki ile namazlarına kible ve ibâdetlerine yön teşkil eden heykel ve hayalî kuvvetlerden oluşmaktadır. Kur'an-ı Kerim, bütün bu mâbûdları batıl sayıyor. İnsanların onlara tapmasını, onlara itaat etmelerini, onların ilâh telakki edilmesini de büyük bir hata sayıyor. Bu ibâdetin, onlara tapınılması, itaat olunması yahut onları ilâh kabul etmek şeklinde olması aynı şeydir. Kur'an ayıca şunu da vurguluyor: Sizin tapmakta olduğunuz bu şeylerin hepsi Allah'ın kulları ve köleleri olup, ibâdet olunmaya müstahak değildir ve siz de onlara ibâdet

etmekle ümitsizlik, alçaklık ve musibetten başka bir şey elde etmiyorsunuz. Hakikatte onların da, yer ve göklerin de gerçek mâliki, bir olan Allah'tır. Bütün işler, bütün otorite ve salâhiyetler O'nundur. İşte bundan dolayı da, ibâdet edilmeye lâayk yalnız O'dur.

"(Ey kâfirler!) Allah'ı bırakıp dua (ve ibâdet) ettikleriniz sizin gibi kullardır. Eğer dâvanızda doğru iseniz, haydi onlara dua edin de isteklerinizi yerine getirsinsinler" (Araf, 194). (Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, burada icâbetten maksat açıktan açığa cevap vermek değil, bilâkis isteği amelî olarak yerine getirmektedir.)

"Sizin Allah'ı bırakıp çağırdıklarınız ise, imdadınıza yetişmeye güçleri yetmediği gibi, kendilerine de yardımları dokunmaz." (Araf, 197)

"O çok esirgeyici Allah bir evlat edindi" dediler. O'nun şanı bundan yücedir; münezzektir. Hayır! Evlat dedikleri, ikrama mazhar edilmiş kullardır." (Enbiyâ, 26)

"Bunlar, sözleriyle asla O'nun önüne geçemezler. (Bilakis) Bunlar, O'nun emriyle hareket ederler." (Enbiyâ, 27)

"Önlerindeki de arkalarındakini de O bilir. Bunlar O'nun rızasına ermiş olandan başkasına şefa'at etmezler. Bunlar, O'nun korkusundan titreyenlerdir." (Enbiyâ, 28) (Burada عباد مكرمون 'dan maksat meleklerdir.)

"Onlar, O çok esirgeyici Allah'ın bizzat kulları olan melekleri de dişiler yaptılar. (Melekler Allah'ın kızlarıdır, dediler)." (Zuhruf, 19).

"Bir de Onunla cinler arasında bir hısımlık uydurdular. Ant olsun ki bizzat cinler dahî mutlaka (hesap gününde) yargılanacaklarını pekiyi bilmişlerdir" (Saffât, 158)

"Ne Mesih ne de en yakın melekler Allah'ın kulu olmaktan asla çekinmez. Kim O'na ibâdetten çekinir ve kibirlenmek isterse, bilsin ki Allah onların hepsini huzurunda toplayacaktır" (Nisâ, 172).

"Güneş de ay da hesaplıdır. Nebat da ağaç da O'na secde ederler" (Rahman, 5, 6).

"Yedi gökle yer ve bunların içinde bulunan melekler, cinler, insanlar O'nu teşbih ve tenzih ederler. Hiç bir şey müstesna olmamak üzere hepsi O'na hamd ile teşbih eder. Fakat siz, onların teşbihini iyi anlayamazsınız. O

hakikaten halimdir, gerçekten affedicidir" (İsrâ, 44)

"Göklerde ve yerde kim varsa O'nundur. Hepsi de O'na boyun eğicilerdir" (Rûm, 26).

"Yürür hiçbir mahlûk hariç olmamak üzere, hepsinin alnından tutan O'dur..." (Hûd, 56).

"Göklerde ve yerde olan hiçbir şey yoktur ki çok esirgeyici Allah'a kul olarak gelmiş olmasın." (Meryem, 93).

"And olsun ki O, bunları cemiyet olarak da saymış, fertler olarak da saymıştır" (Meryem, 94).

"Her biri kıyamet günü O'na tek başına gelecektir" (Meryem, 95).

"De ki: Ey mülkün sahibi Allah! Sen mülkü kime dilersen ona verirsın, mülkü kimden dilersen ondan alırsın. Kimi dilersen onun kadrini yükseltir, kimi dilersen onu alçaltırsın. Hayır, yalnız Senin elindedir. Şüphesiz ki Sen, her şeye hakkıyla kadırsın" (Âl-i İmrân, 26).

Böylece Kur'an-ı Kerim, insanların o ibâdet ettikleri şeylerin tümünün Allah'ın kulu ve onun karşısında âciz olduklarını açıkladıktan sonra, insanları ve cinleri ibâdet kelimesinin muhtelif mânâlarıyla yalnız Allah'a ibâdete, sadece O'na kulluk etmeye, ancak O'na itaatte bulunmaya, kişinin O'ndan başkasını ilâh kabul etmemesine ve ibâdetin hangi çeşidi olursa olsun, bir hardal tanesi kadar bile olsa O'ndan başkasına yapılmamasına çağırıyor.

"And olsun ki biz her ümmete, Allah'a ibâdet edin ve tâğuttan kaçının diye tebliğât yapması için, bir peygamber göndermişizdir." (Nahl, 36).

"Tâğût'tan, (ona) ibâdet etmekten kaçınıp da Allah'a yönelenlere gelince, Onlar için de müjde vardır. O halde kullarımı müjdele" (Zümer, 17).

"Ey Âdemoğulları! "Tâğût'a ibâdet etmeyin. Çünkü o, sizi Rabbinizden ayıran bir düşmandır. Bana ibâdet edin. İşte dosdoğru yol budur" diye size emretmedim mi?" (Yasin, 60, 61)

"Hâlbuki bunlar da ancak bir olan Allah'a ibâdet etmelerinden başkasıyla emrolunamışlardır." (Tevbe, 31)

"Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin en temiz olanlarından yiyin; Allah'a şükredin, eğer hakikaten O'na ibâdet ediyorsanız" (Bakara, 172).

Allah-u Teâlâ, bu âyetlerde boyun eğme, itaat, kulluk ve kölelikten ibaret olan ibâdetin yalnız kendisine has kılınmasını emrediyor. Zaten âyetlerde buna dair açık işaretler vardır. Çünkü Allah-u Teâlâ bu âyetlerde atalara, rahiplere, bilginlere, şeytanlara ve Tâğût'lara itaat etmekten sakınmayı ve bir olan Allah'a kulluk için gerekeni yapmayı emrediyor.

"De ki: Bana Rabbinizden (aklî delilleri takviye eden) apaçık (ilâhî) deliller gelince, o sizin Allah'ı bırakıp dua ettiklerinize (taptıklarınıza) ibâdet etmemden kat'i olarak men edildim. Âlemlerin Rabbine teslim olmakla emrolundum." (Mü'min, 66).

"Rabbimiz şöyle buyurdu: "Bana dua edin; size icabet edeyim. Çünkü bana ibâdetten büyüklük taslayıp uzaklaşanlar hor ve hakir cehenneme gireceklerdir" (Mü'min, 60)

"...işte bunları yapan Allah'tır; sizin Rabbinizdir. Mülk yalnız O'nundur. O'nu bırakıp dua ettikleriniz ise, bir hurma çekirdiğinin zarına bile mâlik olamazlar" (Fâtır, 13).

"Eğer onlara dua ederseniz duanızı işitmeyiz; (şayet) işitseler bile size cevap veremeyiz. Kıyamet gününde de onlar sizin müşrikliğinizi tanımayacaklardır..." (Fâtır, 14).

"De ki: Allah'ı bırakıp da size ne bir zarar ne de bir yarar vermeye gücü yetmeyen şeylere mi tapıyorsunuz? Hâlbuki her şeyi işiten, her şeyi bilen Allah'ın kendisidir" (Mâide, 76).

Allah-u Teâlâ bu âyetlerde "ilâh edinme" mânâsını içeren ibâdetin kendisine ait olması gerektiğini belirtti. Buna dair açık işaret, âyetteki **"ibâdet"** kelimesinin dua mânâsında kullanılmış olmasıdır. Yukarıda geçen ve aşağıda gelecek olan âyetlerde, Allah-u Teâlâ'ya tabiatüstü koruyucu Rabliği konusunda ortak koştukları ilâhlardan söz edilmiş bulunuyor.

Şimdi akl-ı selim sahipleri kolayca anlarlar ki Kur'an-ı Kerim'de Allah'a ibadetin zikredildiği her âyette, ibâdet kelimesinin çeşitli mânâlarından sadece birine hasredilmesini gerektirecek herhangi bir ifade bulunmuyorsa, o zaman bu gibi âyetlerde ibâdet kelimesinden kastedilen kulluk, itaat ve ilâh edinme mânâlarının her üçüdür. Meselâ şu âyetlere bakalım:

"Şüphesiz ki ben, (evet) ben Allah'ın!"

Benden başka hiçbir ilâh yoktur. Öyle ise bana ibâdet et..." (Tâ-hâ, 14).

"İşte Rabbiniz olan Allah! O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Her şeyi yaratandır. O halde O'na ibâdet edin. O, her şeyin üstünde güvenip dayanılacak mutlak bir vekildir" (En'âm, 102).

"De ki: Ey insanlar! Eğer benim dinimden bir şüphede iseniz, (iyice bilin ki) ben Allah'ı bırakıp da, sizin ibâdet etmekte olduklarınıza ibâdet etmem. Ancak sizin canınızı alacak olan Allah'a ibâdet ederim. Bana mü'minlerden olmam emredilmiştir" (Yûnus, 104).

"Sizin O'nu bırakıp ibâdet ettikleriniz, kendinizin ve atalarınızın takmış oldukları kuru adlardan başkası değildir. Allah bunlara (ilâh olduklarına) dâir hiçbir burhan indirmemiştir. Hüküm Allah'tan başkasının değildir. O, kendisinden başkasına ibâdet etmemenizi emrelemiştir. Dosdoğru din işte budur." (Yûsuf, 40).

"Göklerin ve yerin gaybı Allah'ındır. Her iş, O'na döndürülür. Öyle ise O'na ibâdet et, O'na güvenip dayan..." (Hûd, 123). "...önümüzde, ardımızda ve her ikisinin arasında ne varsa O'nundur. Senin Rabbin unutkan değildir."

"O göklerin, yerin ve onların arasında bulunan şeylerin Rabbidir. O halde sen, O'na ibâdet et ve ibâdetinde de iyice sebat et..." (Meryem, 64, 65).

"...Artık kim Rabbine kavuşmayı ümit ediyorsa güzel bir amel işlesin ve Rabbine ibâdetle hiçbir kimseyi (ve hiç bir şeyi) ortak tutmasın" (Kehf, 110).

Öyleyse ibâdet kelimesinin, bu ve buna benzer âyetlerde yalnız ilâhlık veya sadece itaat ve kulluk mânâlarıyla sınırlandırıldığına dair herhangi bir işaret yoktur. Bilâkis Kur'an-ı Kerim buna benzer âyetlerde davetini en mükemmel şekilde ortaya koymaktadır. Şurası açıktır ki Kur'an-ı Kerim kölelik, itaat ve tapınmanın tümüyle ve bir arada olmak üzere yalnız ve içtenlikle Allah'a ait olmasına davet etmektedir.

Buna göre ibâdet kelimesinin sadece bir

mânâda dondurulması, doğrusunu söylemek gerekirse Kur'an çağrısının çok dar mânâlara sıkıştırılması demektir. Bunun kaçınılmaz sonucu ise, Kur'an davetini böylesine dar kalıplar içerisinde düşünerek Allah'ın Dini'ne inanan kimsenin, Kur'an'ın öğretilerine ancak sınırlı bir şekilde uyabilecek olmasıdır.

Ebû'l-A'lâ el-Mevdûdi - 'Kur'an'da Dört Terim

KALP KRİZİ (MİYOKARD İNFARKTÜSÜ)

Sağlık Köresi

Davut Korkmaz

Vücudumuzda dolaşımın sağlanması için kalp, işlevini sorunsuz bir şekilde yerine getirmelidir. Kalp, dokuların beslenmesi için gerekli olan molekülleri ve hücreleri vücudumuza pompalama işini yapar. Kalbin beslediği dokulardan birisi de kendi kasıdır (miyokard). Kalp pompaladığı kanın %5'ini kendi kası için kullanır. Kalp kendisi için günlük olarak 380 litre kan pompalar. Kalp içi dolu kan olsa bile kendi kasını beslemesi için damarlara ihtiyacı vardır. Kalbin kendisini beslediği damarlara "Koroner Arterler" denir.

Koroner arterler, aorttan¹ iki ana dal şeklinde çıkarlar. Sağ Koroner Arter (right coronary artery veya kısaca RCA) ve Sol Ana Koroner Arter (left main coronary artery veya kısaca LMCA) olmak üzere ikiye ayrılırlar.

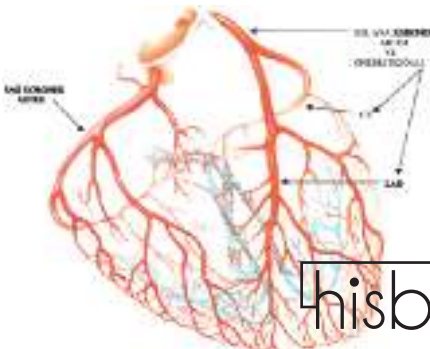
Sağ Koroner Arter (RCA), kalpteki sağ karıncık ve sağ kulakçık kısmını besler. Daha sonra arkaya doğru dolanır.

Sol Ana Koroner Arter (LMCA), aortun eğik yapısından dolayı ağız yukarı ve arkaya doğrudur. LMCA kısa bir mesafeden sonra ikiye ayrılır. Bunlar: Sol Ön İnen Damar (left anterior descending veya kısaca LAD) ve Sirkumfleks Arter'dir (circumflex artery veya kısaca Cx).

LAD, kalbin ön yüzünden yukarıdan aşağıya doğru uzanır. Kalbin ön yüzünü kanlandırır. LAD Kalp kasının en büyük bölümünü besleyen damardır. Bundan dolayı bu damarda meydana gelen bir tıkanma daha büyük problemlere yol açabilir.

CX, sol kulakçığı, sol karıncığı ve kalbin yan ve arkasını besler.

Bu üç ana damar ve dalları kalbin beslenmesini sağlar. Kalbe ait kirli kanı taşıyan damarların çoğu Koroner Sinüse boşalır. Koroner Sinüs de Sağ kulakçığa (atrium) boşalır.

Söz konusu ettiğiniz bu Koroner Arterlerden birinde veya birkaçında tıkanma meydana gelmesi sonucunda kalp kasının belirli bölgelerinde beslenme meydana gelmez ve buradaki doku hasar görür ya da ölür. Gerçekleşen bu acil duruma Miyokard İnfarktüsü (Kalp Krizi kısaca MI) denir. MI geçiren hastaların durumu aciliyet belirttiği hemen en yakındaki hastaneye gidilmelidir.

Risk Faktörleri

- Yaş (65 yaş üstü özellikle)
- Cinsiyet (Erkeklerde daha fazla görülür)
- Genetik yatkınlık
- Diyabet
- Hipertansiyon
- Yüksek kolesterol
- Sigara
- Obezite ve hareketsiz yaşam tarzı

Belirtileri

- Göğüste şiddetli ağrı, En önemli belirtisidir. Hasta göğsünde baskılayıcı bir tarzda ve yoğun ağrı hisseder. Bu ağrı dinmez ve devam eder. Göğüsteki bu ağrı sol omuza oradan sol kola doğru yayılım gösterir. Ağrı bazen de midenin üst bölümüne, boyuna ve çeneye de vurabilir.
- Terleme. Genellikle soğuk terleme görülür.
- Soluk yüz
- Nefes darlığı, nefes almada güçlük
- Mide bulantısı ya da kusma

Tanısı

- EKG (Elektrokardiyografi): Halk arasında kalp filmi olarak da bilinir. EKG'ye bakarak hastanın hangi tür MI geçirdiği ya da kalpte görülen diğer ritim bozuklukları görülebilir.

¹ Temiz kanı vücuda pompalayan ana damar.

² Bu damarların kısaltma isimleri önemli olduğu için değiniyoruz. Damarlarınıza işlem yapılırsa bu kısaltmalarla bilgi verilir.

- EKO (Ekokardiyografi): Ultrasona benzeyen bir makine aracılığıyla yapılır. Göğsün üzerinde gezdirilir. Kalbin fonksiyonel durumu, kalp kapakçıkları hakkında bilgi edinilir.

- Kardiyak enzim değerleri: Genellikle Troponin ve CK-MB değerleri istenir. MI geçiren hastalarda bu değerler yüksek olur.

Tedavisi

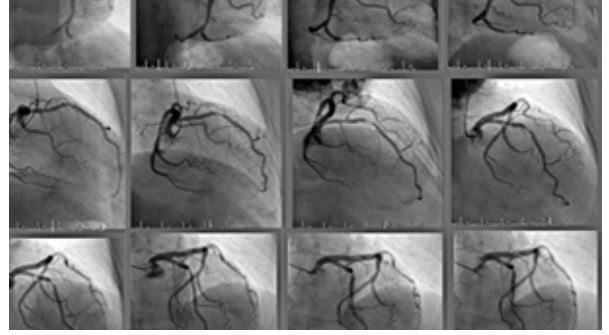
Tedavi aciliyet gerektirir. Genellikle ölümlerin çoğu ilk bir saat içerisinde gerçekleşir.

- Yaşam belirtilerinin kontrol altına alınır (tansiyon, nabız, satürasyon).³

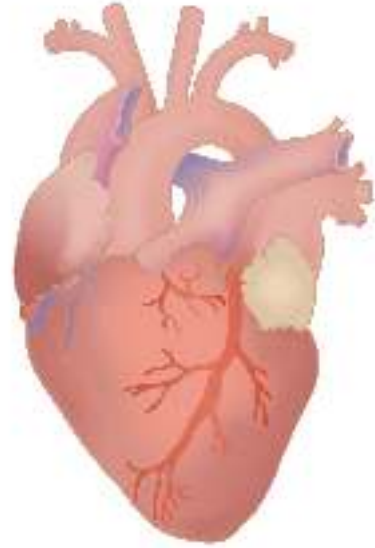

- Trombolitik tedavi verilir (damardaki tıkanmayı açmak için). Eğer damar tam tıkanmamışsa bu tedavi fayda verecektir.
- Kardiyak Anjiyografi (KAG): Halk arasında genelde anjiyo dendiği zaman kalp anjiyosu akla gelir.

Yoğun bakım ünitesine yatırılan hasta hemen hazırlanır (ortalama 5 dk.) ve Anjiyografi ünitesine gönderilir. Anjiyoda lokal bir anestezi yapılır ve genellikle kasıktan bir kateterle giriş yapılır. Bu kateterden ince bir tel yardımıyla damardaki tıkanıklık giderilmeye çalışılır. Uygun görülürse stent⁴ takılır. Anjiyoda ayrıca damara balon da yapılabilir. Hasta daha sonra tekrar yoğun bakım ünitesine alınır. Kasığındaki kateter yaklaşık 4 saat beklendikten sonra çıkarılır ve üzerine kum torbası bırakılır.⁵ Yoğun bakımda kalma süresini hastanın durumu belirler. Genellikle 48-72 saat arası yoğun bakımda kalınır. Sonra normal odaya alınabilir. Hasta taburcu olduğu zaman; diyetine dikkat etmesini, sigarayı bırakmasını, fazla kilolarını vermesini, verileceği ilaçları aksatmadan kullanılmasını ve kontrole gelmesi önerilir.

Anjiyodan alınan görüntüler

³ Kandaki oksijen değerini gösterir.

⁴ Damarın tekrardan tıkanmaması için damara yerleştirilen çok küçük bir yapıdır. Stentin tıkanma ihtimali de vardır. Stentin tıkanmaması için ömür boyu kullanacağı ilaçlar verilir.

⁵ Başka yöntemler de vardır. Genellikle kum torbası bırakılır.

سنة

İlhamd insanı yoktan verip sonra ona doğru yola ileten El Hâdî olanadır.

Salat ve selam müminlerin önderi Hz. peygamberin (a.s), güzide sahabelerinin ve kıyamete kadar onun yolundan gidecek müslümanların üzerine olsun.

Hız. peygamberin (a.s) sünnetinin kuranıdan sonra İslam'ın ikinci temel kaynağı olduğunda şüphe yoktur. Ancak geçmişten günümüze sünnetin bize sahih bir şekilde ulaşmış olduğunu konusunda çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. 19. yüzyıldan itibaren Mısır ve Hindistan alt kıtasında ortaya çıkan bu görüşler ve müsteşriklerin akademik ve sistematik bir şekilde bu düşüncelere katkıları ortadadır. Gerek müsteşriklerin itirazlarına ve ehli sünnet karşıtlarına cevap olarak bu yazıyı hazırladık.

Sünnetin iyi bir şekilde anlaşılması için ilk şart peygamberin dindeki konumunu bilmekten geçer. O bir

postacı gibi kendisine verilen emri sadece posta sahibine ulaştırmakla mı yükümlüdür ya da ilahi kitabı açıklamak, tefsir etmek onun uygulama yollarını göstermek ve en güzel şekilde tatbik etmekle mi yükümlüdür? Bu soruların cevabını Allah (c.c) kendi kitabında şüpheye yer vermeyecek şekilde ferman buyurmuştur.

Allah gerçekten müminlere ayetlerini okuyan, onları arıtan onlara kitabı ve hikmeti öğreten kendi içlerinden bir resul göndermek suretiyle lütufta bulunmuştur. Şüphesiz onlar daha önce apaçık bir sapıklık içindeydiler. (Ali imran, 164)

Ümmilere ayetlerini okuyan onları arıtan, onlara kitap ve hikmeti öğreten kendi içlerinden bir resul gönderen Allah'tır. (Cuma, 2)

Rabbimiz onlara senin ayetlerini okuyan, onlara kitap ve hikmeti öğreten, onları arıtan kendi içlerinden bir resul gönder. (Bakara, 129)
Yukarıdaki ayetler

Hız. Peygambere verilmiş dört ayrı fonksiyonu ihtiva eden referans ifadeleridir. Bunlar:

- 1-Allahın ayetlerini okumak
- 2-Allahın kitabını öğretmek
- 3-Hikmeti öğretmek
- 4-İnsanları arıtmak

Hız. Peygamberin yukarıdaki fonksiyonları Kur'an'ı Kerim'in doğru bir şekilde okunması, yorumlanması, hikmetin öğrenilmesi ve pratiğe geçirilmesinde yegâne kaynağı olduğunu göstermektedir. Hız. Peygamberin yukarıdaki ayetlerde belirtilen fonksiyonları müslümanlar için otorite kabul edilmeden, peygambere itaat ve ittiba edilmeden gerçekleştirilemez. Çünkü Allah kuranı kerim peygambere itaat ve ittiba konusu üzerinde ısrarla durmakta ve kendisiyle yanyana zikretmektedir.

De ki, Allaha ve Resul'e itaat edin. Eğer yüz çevirirlerse şüphesiz Allah kâfirleri sevmez.(Ali imran,32) Allaha ve resule itaat edin, umulur ki merhamet olunursunuz.(Ali imran,132)

Ey iman edenler! Allaha itaat edin, Rasule ve içinizden emir sahiplerine de itaat edin.(Nisa, 59) Allaha itaat edin, Resul'e itaat edin ve (onlara karşı gelmekten veya kötülüklerden) sakının. (Maide,92)

Ey iman edenler Allaha ve onun Resul'üne itaat edin işitip duruyorken ondan yüz çevirmeyin. (Enfal,20)

Allaha ve onun Resul'üne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin, yoksa cesaretinizi kaybedersiniz. (Enfal,46)

Kim Allaha ve Resul'üne karşı gelir ve onun sınırlarını aşarsa Allah onu ebediyyen kalacağı ateşe koyar.(Nisa, 14)

Kim Allaha ve Resul'üne karşı gelirse onun için cehennem ateşi vardır. Onlar orada ebediyyen kalacaklardır.(Cin,23)

Kim Allaha ve Resul'üne karşı gelirse, apaçık şekilde sapıtmış olur.(Ahzap,36)

Kim Resul'e itaat ederse Allaha itaat etmiş olur.(Nisa,80)

O gün inkârcılar ve Resul'e karşı gelenler yerle bir olmayı temenni edecekler.(Nisa,42)

Kendisine doğru yol belli olduktan sonra kim Resul'le ayrılığa düşer ve müminlerin yolundan başka bir yolu takip ederse, onu döndüğü tarafa yöneltiriz ve onu cehenneme atarız. O dönülecek ne kötü bir yerdir.(Nisa, 115)

Yukarıdaki ayetlerde de zikredildiği gibi hiçbir ayet yoktur ki Allaha itaaten sonra resule itaat zikredilmemiş olsun. Çünkü Allah peygambere itaat konusunda en küçük mazereti ortadan kaldırmak ve peygambere itaat edilmeden Allaha itaat edilmeyeceğini göstermektedir.

De ki Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın.(Ali İmran 31)

O kimseler ki onlar beraberlerinde Tevrat ve incil de (isini) yazılı olarak buldukları Resul, ümmi nebiye tabi olurlar.(Araf, 157)

Şüphesiz ki Allah Nebiyi ve zorluk zamanında ona tabi olan muhacir ve ensarı bağışlamıştır. (Tevbe,117)

Ey Nebi sana Allah ve müminlerden sana tabi olanlar yeter.(Enfal, 64)

O halde Allaha ve onun Allaha ve sözlerine inanan Resul'ü ümmi Nebiye iman edin ve ona tabi olun. Umulur ki doğru yolu bulursunuz.(Araf,158)

Üzerinde bulunduğu kibleyi ancak Resul'e tabi olanı, topukları üzerinde gerisin geriye dönenlerden açık bir şekilde ayırıp bilmek için kible tayin ettik.(Bakara, 143)

Yukarıdaki ayetlerde resule iman etmek için ona ittibanın şart olduğu açık bir şekilde vurgulanmaktadır. Çünkü peygamberler insanlık için gönderilmiş pratik birer örnektir. Kişi ne kadar teorik bir eğitim alsada bunu güzel bir şekilde pratiğe dökmekten bir sonuç alamaz. Yıllarca tıp, hukuk, mühendislik eğitimi alan bir kişi uzman bir kişinin yanında belli bir süre çalışıp bunu pratik olarak uygulamaya dökmekten iyi birer avukat, mühendis veya doktor olduğunu söyleyemiz. Ta ki pratik olarak gerekli olan şartları yerine getirsin. Çünkü Allah, Hz. Âdemden Hz. peygambere kadar hiçbir ilahi kitabı peygambersiz göndermemiştir. Ama yeni bir ilahi kitap olmadan peygamberler göndermiştir. Buda insanoğlunun daima pratik bir örneğe muhtaç olduğunu bize göstermektedir. Allah ayette çok güzel bir şekilde değinmiştir.

Şüphesiz ki Allah ve resulünde sizin için, Allaha ve ahiret gününe ulaşmayı umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için güzel bir örnek vardır.(Ahzap, 21)

Yukarıdaki ayetten anlaşılacağı üzere iman edenler için Allah resulü en güzel örnektir, çünkü onun peygamber sıfatıyla söylediği ve yaptığı her şey ilahi vahye dayanmaktadır. Bu kuranı kerimde ihtiva edilmese bile onun tarafından onaylanmaktadır.

Buda gösteriyor ki Peygamberin Allahtan aldığı iki farklı vahiy türü vardır.

a-İslami terminolojide vahy-i metlûv (tilavet olunan, namazlarda okunan vahiy): Bu Kur'an-ı Kerim ayetlerine münhasırdır ve şifahi olarak iki kapak arasında yazıya geçirilmiştir.

b-Gayri metlûv vahiy (tilavet olunmayan vahiy): Hz. Peygamber tarafından zaman zaman alınan ve kendisinin doğru yorumuyla birlikte kuranı kerimde ortaya konan prensiplerin detayları ve günlük meseleler konusunda Allahın muradını bilmeye götüren vahiy.

İkinci tür vahiy kuranda bulunmamaktadır. Ama

Kur'an-ı Kerim buna sık sık referans yapmakla kalmaz onu Allaha nispet eder. Allah ayette şöyle buyurmaktadır.

1-Biz senin (daha önce) üzerinde bulunduğun kibleyi, ancak resule tabi olanları topukları üzerinde gerisin geriye dönenlerden ayırıp bilmek için tayin ettik.(Bakara,143)

Bu ayeti anlamak için vahyin arka planını bilmek zorunludur.

Hz. peygamberin medineye hicretinden sonra Müslümanlar 17 aydan fazla bir süre yüzlerini namazda beytülmağdise(kudüs) dönüyorlardı. Kur'an-ı Kerim önceki emrini ilga etti ve Müslümanlara yüzlerini Kâbe'ye çevirmeleri emrolundu. Bu önceki kible tayininin Allahın emriyle meydana geldiğine açık bir delildir. Fakat bu emir daha önce Kur'an-ı Kerim'in hiçbir yerinde mevcut değildir ve yine Kur'an-ı Kerim'de yüzlerin beytülmağdis'e çevrilmesini emreden herhangi bir ayet yoktur.

2-Uhud Savaşı sırasında kuran ayetleri Müslümanlara bazı ayetleri hatırlatmak için vahy edildi.

Hiç şüphesiz Allah Bedirde siz güçsüzken size yardım etmişti. O Halde Allahtan korkun, belki şükredersiniz. Hani sen inananlara diyordun ki rabinizin yeryüzüne inen üç bin melek size destek olmasın yetmez mi? Elbette sabır, Allahtan korkarsanız; onlar hemen şu anda üstünüze gelseler rabbiniz farklı işaretler taşıyan beş bin melek size takviye edecektir. Allah bunu başka bir şey için değil, sadece size müjde olsun da kalpleriniz yatışsın diye yaptı. Aziz ve Hakim olan Allah'tan başkasından yardım yoktur. (Ali imran, 123-126)

Hz. Peygambere bu müjdenin daha önceden verildiğini gösterilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de Bedir Savaşında Müslümanlara desteklenme müjdesine işaret eden herhangi bir ayet yoktur.

3-Bir defasında Hz. Peygamber eşlerinden birine bir sır vermişti. O da bunu başkasına söylemişti. Allah tarafından kendisine bildirilince ona bunu kendisine kimin söylediği soruldu oda bunun Allah tarafından bildirildiğini söyledi.

Kur'an-ı Kerim bunu şu ifadelerle açıklar:

Hani peygamber eşlerinden birine gizli bir şey söylemişti. Sonra eşi onu başkasına söyleyince ve Allah (c.c) da bu durumu ona açıklayınca o bunun bir kısmını bildirmiş bir kısmından da vazgeçmişti. Sonra eşine bundan bahsettiğinde, eşi bunu sana kim bildirdi? Demiş. O da bana Âlim ve Habir olan

tarafından bildirildi diye cevap vermişti. (Tahrim,3)

Buda sırrın ifşasının Hz. Peygambere Allah tarafından bildirildiğini göstermektedir. Ama Kur'an-ı Kerim'in hiçbir yerinde bulunmamaktadır.

4-Medinede Yahudi kabilesi olan Ben-i Nadir'in kuşatması sırasında Müslümanlar düşmanı teslim olmaya zorlamak için hurma ağaçlarını kesmeye zorlamıştı. Yahudiler savaştan sonra itiraz ettiler.

Kur'an-ı Kerim itiraza şöyle cevap vermiştir.

Hurma ağaçlarından her ne kestiyseniz veya kökleri üzerinde bıraktıysanız, bu Allah'ın izniyledir. (Haşr,5)

Buda gösteriyor ki ağaçları kesme izni Allah'ın izin vermesiyle olduğudur. Savaş esnasında ağaçların kesilmesine dair izin verildiği Kur'an-ı Kerim'in hiçbir yerinde zikredilmemiştir.

5-Kur'an-ı Kerim Müslümanlara namazı ikame etmelerini emretmektedir. Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

Bütün namazlara özellikle orta namaza gereken itinaı gösterin ve bütün benliğinizle Allah huzurunda kıyama durun. Fakat bir korku içindeyseniz, o zaman yaya veya binekli olarak (namaz kılarsınız) ancak emniyet içinde olduğunuz zaman, Allah'ın adını Onun size öğrettiği şekilde anın. (Bakara,238/239)

Ayette ilk olarak birden fazla namazın olduğu zikredilmiş ama Kur'an-ı Kerim'de sayıları bulunmamaktadır. İkinci olarak orta namaza dikkat vurgusu yapılmış ama orta namazın hangisi olduğu Kur'an-ı Kerim'de belirtilmemektedir. Üçüncü olarak namazın nasıl kılınacağı konusunda Kur'an-ı Kerimde bilgi bulunmamaktadır.

Yukarıda verilen örnekleri çoğaltabiliriz. Verilen örneklerin hepsi gösteriyor ki Hz. Peygambere Kur'an-ı Kerim dışında gayri metlûv vahyin verildiğidir.

Genel olarak anlaşıldığı üzere sünnet iyi bir şekilde anlaşılmadan, Peygamber (a.s) dindeki konumu iyi bir şekilde bilinmeden ne Allah Resul'ünün (s.a) hayatı iyi bir şekilde anlaşıp pratiğe dökülebilir ne de onun gönderiliş amacı anlaşılır.

Rabbim bizi Resul'ünün (s.a) sünnetini en iyi şekilde anlayıp ona en güzel şekilde tabi olanlardan eylesin.

Önne ve babaların, çocuklarına bu din adına gayretli olmayı ve ona sahip çıkmayı öğretmeleri gerekir.

Zira bu metot, bu ümmetin Selef-i Sâlihîn'in de uyguladığı bir metottur.

Çocukların Dine Sahip Çıkmalarını Sağlayacak Pratik Adımlar:

1- Bu din adına gayretli olan ve ona sahip çıkan küçük yaştaki sahâbe ve tâbiînlere ait kıssalar ve örnekler anlatmak.

2- Din düşmanlarının onlarla aynı yaşta olan Müslüman çocuklara bugün Filistin'de veya başka ülkedeki Müslüman kardeşlerimize neler yaptıklarını göstermek

3- Çocukları cesaretlendirip, yüreklendirmek.

Çocuğa Dinine Sahip Çıkmasını Öğretmenin Önemi:

1- Abdurrahman b. Avf radiyallâhu anh şöyle anlatıyor:

"Bedir Savaşı günü safta duruyordum. Sağıma ve soluma baktım. Bir de ne göreyim,

Ensâr'dan yaşları küçük iki gencin arasındayım. İçimden keşke onlardan daha güçlü iki kişinin arasında olsaydım, diye geçirdim.

Derken onlardan biri beni dürtüp: "Amca! Ebû Cehil'i tanıyor musun?" diye sordu.

Ben de: "Evet. Senin onunla işin ne, yeğenim?" diye karşılık verdim.

O da şöyle cevap verdi: "Onun Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem'e) hakaret ettiğini duydum. Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki şayet onu görürsem ikimizden biri ölünceye kadar onun peşini bırakmayacağım..."

Bu kıssada zikri geçen gencin: "Onun Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) hakaret ettiğini duydum." sözü, konumuza ışık tutan bir örnektir.

2- Bahreynli Çocuklar:

Rivayete göre Bahreynli bir grup çocuk, ellerinde değneklerle (Bugünkü golf'e benzer) oyun oynuyorlarmış. Bahreyn piskoposu da orada oturuyormuş. Derken top kaçıp piskoposun göğsüne çarpmış, o da topu almış. Çocuklar ondan topu ısrarla isteseler de o, vermemekte direnmiş.

Çocuklardan biri ona: "Muhammed'i Peygamber olarak gönderenin hakkı için onu bize geri vermeni istiyorum." demiş. Ancak piskopos -Allah ona lanet etsin- topu yine vermemiş, üstelik bir de Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) hakaret etmiş. Bunun üzerine çocuklar, değnekleriyle üzerine yürüyüp ona vurmaya başlamışlar ve sonunda piskopos ölmüş.

Bu durum, Ömer b. Hattâb radiyallahu anh'a iletildiğinde çocukların o piskoposu öldürmelerine hiçbir fetih ya da ganimete sevinmediği kadar çok sevinmiş ve şöyle demiş: "İşte şimdi İslam aziz oldu. Zîrâ Peygamberlerine hakaret edilen küçük çocuklar, buna öfkelenmiş ve zafer kazanmışlardır."

ÇOCUKLARA BECERİ KAZANDIRMAK

Çocuklar, ilk dönemlerde beceri kazanmaya meyillidirler. Dolayısıyla da bizler bu meyli değerlendirmeli ve onların konuşma, yazma gibi ileride bu ümmete fayda sağlayacak bir takım beceriler kazanmalarına vesile olmalıyız.

Ebeveynlerin, çocukların becerilerini geliştirmeye yönelik bir program düzenlemek amacıyla haftanın bir gününü onlara ayırmaları ve yaptıkları karşılığında onlara teşvik edici ödüller vermeleri hiç de zor bir şey değildir.

ÇOCUKLARIN DİL GELİŞİMİNE ÖNEM VERMEK

Çocuklar, hayatlarının ilk dönemlerinde anne ve babalarının konuştuğu kelimeleri hızla ve büyük bir zevkle öğrenirler. Dolayısıyla da anne ve babalar, gerek kendi aralarındaki konuşmalarıyla gerekse de çocuklara onların kelime dağarcığını geliştirecek dinî hikâyeler vb. anlatmak suretiyle bu gelişime katkıda bulunmalıdırlar.

Nitekim dilimiz, bizler bu konuyu ihmal ettiğimiz için bozuldu. Yine çocukların Arapçayı öğrenmeleri, Kur'an ve sünneti anlamalarına yardımcı olur. Bu sebeple de bizler, çocukların dil gelişimine büyük önem vermeliyiz.

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 3/288

² Menhecû't-Terbiyyetü'n-Nebeviyye, Muhammed Nur, s. 94.

³ Bu kitabın aslı Arapça olduğu ve öncelikle Arap okurlara hitap ettiği için müellif, doğal olarak bu konuya Arap dili yönünden bakmıştır. Ancak şu bir gerçek ki Arapça, dili ne olursa olsun bütün Müslümanlar için önemlidir. Bununla birlikte çocuklara yabancı bir dil öğretmek de onların eğitimi noktasında anne ve babaların önem vermeleri gereken bir adımdır. Nitekim sahâbeden Zeyd b. Sâbit de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in isteği üzerine İbranice ve Süryanice öğrenmiştir. Bkz. İbn Hacer, el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe, 2/593-594

KÜÇÜK MUCİT

Çocuklar ilk dönemlerde eşya ve nesneleri söküp takmaktan hoşlanırlar. Onların bu durumu, tıpkı mucitlerin durumuna benzer. Dolayısıyla da bir şey kırdıkları ya da dağıttıkları zaman onlara kızmamamız gerekir. Zîrâ bu durumda biz, onlara uygun bir alternatif sağlamamışız demektir.

Öyleyse bizlere düşen, bu özelliklerini yönlendirerek onlara camileri sevmek gibi önemli bazı alışkanlıklar kazandırmaktır. Ayrıca çocukların kendi başlarına nesneleri söküp takmaları, onların zekâlarını ve kabiliyetlerini geliştirmesinin yanı sıra kendilerine güven duymalarını da sağlar.

Bu Konuya Dair Örnek Uygulama:

Çocuğumuza cami şeklinde bir oyuncak maket alabiliriz. Çocuk bir yandan bu camiye kurmaya uğraşıp oynarken, bir yandan da içinde cami sevgisi gelişecektir. Zîrâ çocuklar, yaratılıştan gelen bir özellik olarak oyuncakları severler. Yine yapbozlar da bu konuya örnek verilebilir.

Netice olarak bunlar, dolaylı yollardan çocukların eğitilmelerini sağlar.

Sâlim b. Mâdî'nin 'Otuz Adımda Çocuk Eğitimi'

T ağūt (ğayye) kavramı; Ğavâ kelimesinden türemiş olup doğru yoldan çıkmak, baştan çıkarmak, sapıtmak, yanlış yola sevk etmek, yanlış fikir vermek, azdırmak, günaha sevk etmek, kandırmak, iğfal etmek, yanlışla teşvik etmek, meftun etmek, tuzağa düşürmek, aklını çelmek, ele geçirmek, Allah'ın kulları için çizdiği sınırı aşan düşünce, sistem ve ideoloji manaları-na gelmektedir.

(Ğayy) Kalıbında, başkasının hakkına tecavüz etmek, haddi aşmak, in-citmek, suç, hata, günah, iffetini ihlal etmek, günaha teşvik etmek, kandır-mak, cezbetmek manalarına gelmektedir.

Ğayy kavramı Kur'an'da 6 ayrı manada kullanılmıştır:

1.Hataya düşmek

"Ve böylece her ikisi de o ağacın meyvesinden yediler; bunun üzerine çıplaklıklarının farkına vardılar. Ve bahçeden topladıkları yapraklarla üzerlerini ört-meye çalıştılar. Ve Âdem Rabbine karşı geldi ve dolayısıyla ciddi bir hataya düşmüş oldu." (Taha,121)

Ayette geçen (ğavâ) kavramı -ki (ğayy) kelimesinden türemiştir- günaha veya ciddi bir hataya düşmek anlamına gelmektedir.

2.Aldatılmak

"Sizin arkadaşınız ne sapmış, ne de aldatılmıştır." (Necm,2)

Bu ayette de (ğavâ) şeklinde geçmektedir. Hz. Peygamber'in sapıtma-dığının ve aldatılmadığının ifade edildiği bu ayette, Resulullah'ın başkasının etkisinde kalmadığı ğavâ kavramı ile beyan edilmektedir.

¹ Bayraktar Bayraklı, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri, Bayraklı Yay, C.3, S.293-294.

² Bakara/256

3. Azdırmak

"O gün, uyarının apaçık aleyhlerine tecelli ettiğini gören kimseler: "Ey Rabbimiz!" diyecekler: "Bunlar bizim azdırdığımız kimselerdir; biz kendimizi az-dırdığımız gibi onları da azdırdık." (Kasas,63)

Bir önceki nesilden aldıkları yanlış terbiye ve kültürün azdırdığı nesille-rin, kendilerinden sonraki nesilleri azdırmalarını ifade etmektedir.

4. Yoldan çıkarmak

Yoldan çıkarmak, sapıklığa düşürmek manasına gelmektedir.

"O halde, sizi derin bir sapıklığa ittiğimiz doğru ise, o zaman biz de vahim bir sapıklığa düşmüştür." (Saffat,32)

5. Yanlış sokmak, Azdırmak, Yoldan Çıkarmak

"(Bunun üzerine İblis): "Senin kudretine ant olsun ki, onların tümünü yanlış düşüreceğim" dedi." (Sa'd,82)

6. Helak

(ğayyâ) Kalıbından alınca "helak, bela" manalarına gelmektedir.

"Onların ardından namazı zayi eden ve yalnızca şehvetlerinin peşine düşen bir nesil geldi ve böyle yaptıkları için yakında tam bir helakle karşılaşacaklardır." (Meryem,59)

Bazıları buna, "yakında gayyâ kuyusuna atılacaklardır" manasını verip gayyâyı da cehennem çukuru olarak nitelendirmektedirler.

Kur'an-ı Kerim'de Tâğut kavramının zikredildiği birçok ayet mevcuttur.

"Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk, sapıklıktan ayırt edilmiştir. Artık her kim Tâğut'u inkâr edip, Allah'a inanırsa sağlam bir kulpa yapışmıştır ki o hiçbir zaman kopmaz. Allah, her şeyi işitir ve bilir."

"Allah, iman edenlerin velisidir. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlerin velileri de Tâğuttur, onları aydınlıktan karanlıklara çıkarırlar. İşte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî olarak kalırlar."

"Kendilerine kitap verilmiş olanların puta ve Tâğut'a inanıp, küfredenlere: Bunlar mü'minlerden daha doğru yoldadırlar, dediklerini görmedin mi?

"Allah'ın lanetlediği; işte onlardır. Allah'ın lanetlediği kişiye sen yardımcı bulamazsın.

"Sana indirilene ve senden önce indirilenlere; inandıklarını iddia edenleri görmedin mi? Küfretmeleri emrolunmuş iken Tâğut'un önünde muhakeme edilmelerini isterler. Hâlbuki şeytan, onları uzak bir sapıklıklaaptırmak istiyor."

"İman edenler, Allah yolunda savaşırlar. İnkâr edenler de Tâğut yolunda savaşırlar. O halde siz şeytanın taraftarlarına karşı savaşın. Çünkü şeytanın hilesi zayıftır."

"Ant olsun ki biz her ümmete, "Allah'a ibadet edin ve Tâğut'a tapmaktan sakının." diye bir peygamber gönderdik. Allah, bu ümmetlerden bir kısmına hidayet etti, bir kısmına da sapıklık hak olmuştur. Şimdi yeryüzünde bir gezip dolaşın da bakın ki peygamberleri yalanlayanların sonunun ne olduğunu bir görün?"

"Tâğut'a tapmaktan kaçınıp Allah'a yönelenlere; işte onlara müjde vardır. Öyleyse kullarımı müjdele."

Yukarıda zikredilen ayetler çerçevesinde müfessirler "Tâğut" hakkında birçok görüş zikretmişlerdir:

1) Ömer b. el-Hattab , Mücahid, Süddi, Şa'bi, Dehhak, Katâde , Hazin, Zemahşeri ve Keşşaf'a göre Tağut, "şeytan"dır. Şeytan bütün haddi aşmaların arkasındadır.

Şankitiy şöyle demektedir: "Allah-u Teâlâ'dan başka ibadet edilen her şey Tâğut'tur ve bu konuda en büyük payı şeytan alır. Allah-u Teâlâ'nın şu ayette buyurduğu gibi: "Ey Âdemoğlu! Ben size, şeytana ibadet etmeyin diye bildirmedim mi?" (Yasin,60) İmam Nevevi de Leys, Ebu Ubeyde ve El Kesai'nin "Tâğut Allah'u Teâlâ'dan başka ibadet edilen her şeydir" dediğini zikretmektedir.

2) Saïd İbn Cübeyr, İbn-i Cüreyc, Katade , Cabir b. Abdullah ve Hazin ; Tağut'un "kâhin" olduğunu söylemiştir.

3) Ali b. Ebi Talha , Ebu'l Âliye, Yezid ve Zeccac'a göre Tağut, sihirbazdır.

4) Bazıları da Tağut, "putlardır" demişlerdir. (İkrime)

5) Tağut; "Cinlerin ve insanların taşkınlıkları olup, azan, haddi aşan her şeydir". Bunun tahkiki şöyledir: Bu şeylerle bir araya gelindiğinde tuğyan ve az-gınlık hâsıl olduğundan, bu şeyler tuğyan ve azgınlık için birer sebep olmuş olurlar.

6) İbn Mesud'a göre Tağut, "Ka'b b. Eşref ve Huyey b. Ahtab" dır.

7) Kelbi ve İkrime'ye göre Tağut, "Ka'b b. Eşref" tir.

8) Malik b. Enes'e göre Tağut, "Allah'tan gayri kendisine ibadet olunandır."

Vahidi şöyle demiştir: Bütün Arapça dil âlimleri, Tâğut'u "Allah'u Teâlâ'dan başka ibadet edilen her şey" olarak tarif etmişlerdir."

Aynı şekilde İmam Şankitiy de "Özet olarak; Allah'u Teâlâ'dan başka ibadet edilen her şey Tâğut'tur ve bu konuda en büyük payı şeytan alır" demektedir.

9) İbn Abbas'a göre Tağut; "putların tercümanlarıdır." Bu tercümanlar, insanlara o putlar hakkın-da yalanlar nakleder ve böylece o insanları o yalanlar ile saptırırlar.

10) Mücahid'e göre ise Tağut, "insan şeklindeki şeytândır." İnsan-lar onun hakemliğine başvururlar, işlerinin sahip ve mâliki odur.

Tâğut; Allah'a kar-şı azgınlaşan ve Allah'ın dışında kendisine tapınılan, insanı azdıran, onu hak ve hidayet yolundan saptıran, Allah yolundan men eden, tuğyanın (azgınlığın) kendisi kesilmiş, isyankâr, azman, azıtgan, azgın, taşkınlık yapan, bozguncu, sınırları ve haddi aşan her şey olabilir. Kulun kendisi sebebiyle haddi aştığı her türlü mabud, tabi olunan veya itaat olunan kimse, insan, şeytan gibi Allah'a ibadetten alıkoyan, in-sanları kendisine ibadet etmeye davet eden, gayb bilgisinden herhangi bir şey bildiğini iddia eden ve Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hüküm veren, Allah-u Teâlâ'dan başka kendisine muhakeme olunan ve ibadet edilen, Allah-u Teâlâ'nın emrine dayanmaksızın ve Allah-u Teâlâ'ya itaat etmeksizin zatı için tabi olunan her şey Tâğut kapsamına girmekle beraber Allah'ın onayına dayanmayan herhangi bir hukuk sistemi ve yüce Allah'ın şeriatınca desteklenmeyen herhangi bir hükümde Tâğut olabilir.

Tâğut; Sağduyuya ters düşen, gerçeği çiğneyen, Allah'ın kulları için çizdiği sınırı aşan düşünce, sistem ve ideoloji anlamına da gelir. Bu düşüncenin, sistemin ve ideolojinin Allah'a inanmaktan, O'nun koyduğu şeriatından kaynaklanan bağlayıcı bir kuralı bulunmaz. İlkelerini yüce Allah'ın direktiflerine dayandırmayan her sosyal sistem, yüce Allah'ın buyruklarından kaynaklanmayan her kurum, her düşünce, her edep kuralı ve her gelenek bu kategoriye girer, bu kavramın kapsamına girer.

³ Bakara/257

⁴ Nisa/51-52

⁵ Nisa/60

⁶ Nisa/76

⁷ Nahl/36

⁸ Zümer/17

⁹ Saïd Havva, El-Esas Fit-Tefsir. C.2, İbn Kesir, Hadislerle Kur'an Tefsiri, Bakara 256. ayetin tefsiri

¹⁰ Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberi, Taberi Tefsiri, Hisar Yay. C.2, S.112-115

¹¹ Bayraktar Bayraklı, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri, Bayraklı Yay.: C.3, S.297-298.

¹² Fahrüddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâthu'l-Gayb, Akçağ Yay., C.8, S.81-82

¹³ Saïd Havva, El-Esas Fit-Tefsir, C.2

¹⁴ Şankitiy, Edva'ul Beyan, C.1, S.228 Bkz: Ebu Basir Tartusi, Tâğut, S.74

¹⁵ İmam Nevevi, Şerh Sahihî Müslim, C.3, S.18; Bkz: Ebu Basir Tartusi, Tâğut, S.67

¹⁶ Ebu Basir Tartusi, Tâğut, S.68

¹⁷ İmam Kurtubi, el-Camiu li-Ahkami'l-Kur'an, Buruç Yay., C.5, S.280-281

¹⁸ Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberi, Taberi Tefsiri, Hisar Yay. C.2, S.112-115

¹⁹ Bayraktar Bayraklı, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri, Bayraklı Yay.: C.3, S.297-298.

²⁰ Fahrüddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâthu'l-Gayb, Akçağ Yay., C.8, S.81-82

²¹ İmam Ebu'l-Ferec Cemalüddin Abdurrahman Ali İbn Muhammed Cevzi, Zâdu'l - Mesir, C.1, S.231-232

²² Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberi, Taberi Tefsiri, Hisar Yayınevi, C.3, S.19-21

İsterse Tâğut kendisine tapanları zorla taptırmış olsun, isterse onun zoru olmadan insanlar kendilerinden ona tapmış olsunlar. Bu nedenle, kendisine tapılan bu varlık Şeytan, Heykel , put, kâhin, batıl mabud, insanların ve cinlerin inat edip büyüklük taslayanları yahut açık, gizli, görünür ve görünmez başka herhangi bir şey de Tâğut olabilir.

İbn Cerîr et-Taberî'nin tarif ettiği gibi; Allah'a karşı isyankâr olup zorla, zorlama ile veya gönüllü rızasıyla kendisine tapınılıp mabud tutulan, gerek insan, gerek şeytan, gerek put, gerek dikili taş ve gerekse diğer herhangi bir şey bu kapsam içerisinde değerlendirilir.

Aynı şekilde Cenab'ı Hakkı inkâr eden, insanları dinden, ahlaktan mahrum bırakmaya çalışan her şahıs da bir Tâğut'tur. Kab İbn Eşref, Hubey bin Ahtab gibi delaletin önderleri ve Rabb'lık iddiasında bulunan Firavunlar, Nemrutlar ve onların peşine düşmüş olan bozguncu ve tabiatçı kimseler de birer Tâğut'tur. Sihirbazlar, kâhinler de bu kabildendirler.

Bunu yapanların mabud olarak tanınmamış olması, bir şey değiştirmez.

Kur'an bu kelimeyi Allah'a isyan eden, Allah'ın kullarının hâkimi ve mâliki olduğunu iddia eden ve onları kendi kulu olmaya zorlayan kimse için kullanır.

Allah'a isyan üç derecede olabilir:

- 1) Eğer bir kimse Allah'ın kulu olduğunu kabul eder, fakat pratikte O'nun emirlerinin aksini yaparsa buna fasık denir.
- 2) Bir kimse Allah ile irtibatı koparır ve başka birisine bağlanırsa o zaman kâfir olur.
- 3) Eğer bir kimse Allah'a isyan eder ve O'nun kullarını kendisine boyun eğmeye zorlarsa, o zaman Tâğut'tur. Böyle bir kimse şeytan, rahip, dinî veya politik lider, kral veya bir devlet olabilir. Bu nedenle bir kimse Tâğut'u reddetmedikçe Allah'a inanmış sayılamaz.

...

Allah'ı inkâr eden kimse, sadece bir tek değil binlerce Tâğut'un kölesi olur. Bunlardan birisi kişiyi sürekli yanlış yapmaya teşvik eden ve ayağını kaydıran şeytandır. Diğerleri ise kişiyi kendi arzu ve şehvetlerinin kölesi yapan ve sapık yollara yönelten nefsidir. Daha sonra başkaları, karısı, çocukları, akrabaları, kabilesi, ailesi, arkadaşları, milleti, politik ve dinî liderleri ve hükümeti gelir. Bütün bunlar o kimse için Tâğut'tur ve onu kendi istek ve arzularının esiri yapmak isterler. Bütün bu efendilerin kölesi olan kimse, bütün hayatını imkânsız olan bir şey için yani tüm bu efendilerin hepsini de teker teker hoşnut etmek uğruna harcar.

Hülâsa;

Kişiyi Allah'ın (c.c) yolundan alıkoyan görünen-görünmeyen, gizli-aşikâr, küçük-büyük, canlı veya cansız bir varlık veya herhangi bir duygu Tâğut olabilir. Taşıdıkları illet bakımından değerlendirildiğinde günümüz parti, sistem, politik veya dini bir lider, cin veya insan, kabile, aşiret, cemaat, tarikat, legal veya illegal herhangi bir kuruluş bu kategoride değerlendirilebilir.

²³Fahrüddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb, Akçağ Yay., C.5, S.427-428

²⁴Fahrüddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb, Akçağ Yay., C.8, S.81-82

²⁵İmam Kurtubî, el-Camiu li-Ahkami'l-Kur'an, Buruç Yay., C.5, S.280-281

²⁶Ebu Basir Tartusi Tâğut, S.67

²⁷Şankitiy, Edva'ul Beyan, C.1, S.228; Bkz. Ebu Basir Tartusi, Tâğut, S.74

²⁸Fahrüddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb, Akçağ Yay., C.8, S.81-82

²⁹İbn Kesir, Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri, Nisa/52 ayetin tefsiri

³⁰Muhammed Ali Es-Sabuni, Safvetü't-Tefasir, Ensar Neşriyat, C.1, S.300; Muhammed el-Huseyn ibn Mes'ud el-Ferra, el-Begavi, eş-Şafi, Mealimu't-Tenzil, C.1; Bayraktar Bayraklı, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri, Bayraklı Yay., C.3 S.297-298.

³¹Kâdî Beydâvî; Bkz: Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili Tefsiri, Bakara 256. ayetin tefsiri

³²Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili Tefsiri, Bakara 256. ayetin tefsiri

³³Ömer Nasuhi BİLMEN, Kur'anı Kerim'in Tefsiri ve Türkçe Meali Âlisi, Bakara 256. ayetin tefsiri

³⁴Mevdudi, Tefhimu'l Kur'an, Bakara 256. ayetin tefsiri

³⁵Said Havva, El-Esas Fit-Tefsir, C.2

³⁶Vehbe Zuhayli, et-Tefsirü'l-Münir, Risale Yay., C.2, S.26-27

³⁷Ebu Bekir Cabir el-Cezâiri, En Kolay Tefsir, Mektup Yay.: C.1, S.321-322.

³⁸Vehbe Zuhayli, et-Tefsirü'l-Münir, Risale Yay., C.2, S.26-27

³⁹İbn Kayyum, l'İlamu'l Muvakkiin, C.1, S.50

⁴⁰Seyyid KUTUB, Fizila'l-il Kur'an, Nisa Süresi 51-52. ayetlerinin tefsiri

⁴¹Seyyid KUTUB, Fizilal-il Kur'an, Bakara Süresi 256. ayetin tefsiri

⁴²Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî, Taberî Tefsiri, Hisar Yay. C.2, S.112-115

⁴³Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili Tefsiri, Bakara 256. ayetin tefsiri

⁴⁴Muhammed el-Huseyn ibn Mes'ud el-Ferra, el-Begavi, eş-Şafi, Mealimu't-Tenzil, C.1

⁴⁵Ömer Nasuhi BİLMEN, Kur'anı Kerim'in Tefsiri ve Türkçe Meali Âlisi, Bakara 256. ayetin tefsiri

⁴⁶Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili Tefsiri, Bakara 256. ayetin tefsiri

⁴⁷Mevdudi, Tefhimu'l Kur'an (Bakara 256. ayetin tefsiri)

Organ bağışısı/nakli, bir kimsenin hayatta iken serbest iradesi ile yaşadığı süre içinde veya tıbben yaşamı sona erdikten sonra organlarının başka hastaların tedavisi için kullanılmasına izin vermesidir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere organ bağışısı, hem hayatta olan kişiler tarafından organlardan birinin ya da bir parçasının bağışlanmasını hem de ölümden sonraki bir uygulamayı yani kadavradan (ölüden) yapılabilecek organ bağışısını kapsamaktadır.

Organ bağışısının sonucu organ naklidir. Aslında organ bağışısı ile organ nakli birbirlerini tamamlamaktadırlar. Organ bağışısına cevaz vermek organ nakline cevaz vermeyi gerektirmektedir. Bu bakımdan organ bağışısından bahsedebilmek ancak organ naklinin cevazı halinde mümkün olur. Şayet dinimiz buna cevaz vermiyorsa o takdirde bunun tabii sonucu olarak organ bağışısından da bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Fıkıh kitaplarına da baktığımızda eskilerde böyle bir konunun olmamasından dolayı âlimlerin bu konuyla ilgili açık bir fetvasını bulmak da mümkün olmamaktadır. Ancak Kur'an'ın kıyamete kadar hükmünü devam ettireceğinden ve evrensel olması hasebiyle elbette ki bu konuda da külli kaidelerden yola çıkarak çözüm yolu bulunacaktır.

Fakihler de hakkında bir nassın olmadığı konularda Kur'an ve sünnetin temel ilkelerini göz önünde bulundurarak umumi kaidelerle hükmü bilinen meselelere kıyas ederek olayları çözüme kavuşturmuşlardır. Mesela içki, sarhoş etmesi hasebiyle haram kılınmıştır. Daha sonra benzer özellikleri taşıdığı için uyuşturucu maddeler de içkiye kıyas edilerek haram kılınmıştır.

İslam dininin evrensel olması hasebiyle karşılaşılabilecek her konuya cevap verebilecek mükemmel bir yapıya sahip olduğunu zikreden Prof. Dr. H. İbrahim Acar'ın organ naklinin cevazı ile ilgili delilleri şöyle sıralamıştır:

1- İnsan hayatını tehdit eden açlık ve susuzluk gibi zaruret hallerinde haram yiyecek ve içeceklerin mübah hale geleceği hükmü açık naslarla sabittir. Burada haram kılınan yiyeceklerin yenmesi sonucunu doğuran hayatın kurtarılması şeklindeki illet; ölü kimsenin kalp, karaciğer, akciğer veya böbrek gibi organlarından birinin tedavi amacıyla hasta olan bir şahsın benzer organlarından biri ile değiştirilmesinde amaçlanan hayatın kurtarılması şeklindeki illetle benzerlik arz etmektedir. Her iki durumda da hayatın kurtarılması şeklindeki illet kesinlikle mevcuttur. Haramı helal saymamak ve sınırları aşmamak kaydıyla bazen zaruret miktarınca yasak iş yapılabilir. Çünkü insanın hayatı Allah katında çok değerlidir. Nitekim Kur'an'ı Kerim'de: **"...Her kim, bir nefsi bir nefse veya yeryüzünde bozgunculuğa karşılık olmadan öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de onu diri bırakırsa sanki bütün insanları diriltmiş gibidir..."** Buyurularak insan hayatının çok değerli olduğunu ve onu kurtarıp yaşamasına vesile olmak çok değerli kabul edilmiştir. İnsanın hayatını kurtarmak da çeşitli şekillerde olmaktadır. Organ nakliyle, bu nadide cevherin yaşamasına vesile olmak en büyük sevaplardan biridir.

2- Kadavradan (ölüden) organ naklinin cevazına delil olan bir başka husus da Kur'an'ın **"...iyilikte ve fenalıktan sakınmakta yardımlaşın..."** mealindeki ayetle iyilik konusunda yardımlaşma ve dayanışmayı emretmesidir. Resulullâh da sıkıntıda olan bir Müslümanın derdine çare olacak kimsenin kıyamet gününde Allah tarafından sıkıntılarının kurtulacağı müjdesini vermektedir.

3- İslam âlimlerinin çoğu vefat eden hamile bir kadının karnında canlı halde bulunan çocuğun kurtarılması için ölen annenin karnının yarıp çocuğun alınmasına hükmetmişlerdir. Çünkü bu durumda her ne kadar ölü kimsenin bir parçası alınacak ise de diğer taraftan masum bir canlının hayatı kurtarılmış olacaktır. Nitekim Kur'an'da **"...Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa, sanki bütün insanları yaşatmıştır..."** buyurulmaktadır.

4- İslam âlimlerinin çoğu, başkasına ait mücevher gibi değerli bir malı yutan ve yuttuğu mal karnında iken ölen şahsın karnının yarıp malın çıkarılabileceğine hükmetmişlerdir. Bu davranış biçiminde hem malın zayı olması önlenmekte hem

de varislerin faydalanması ve onlardan zararın kaldırılması söz konusu olmaktadır. Ayrıca bu operasyon ölüyü de borçtan kurtarmaktadır.

5- Organ nakli hususuna israf açısından da bakmak mümkündür. Bu husustaki Kur'an ayetleri gayet açık ve nettir. **"...Yiyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz. Çünkü Allah israf edenleri sevmez..."** Allah israfı hem sözlü olarak Kur'an'ı Kerim'de yasaklamakta, hem de fiili olarak bunu kâinatta da uygulamaktadır. Beyin ölümü gerçekleşmiş kadavradaki (ölü) organlar başka hastalara nakledilerek kullanılmadığı takdirde boşu boşuna israf edilmesinin yanı sıra birde bu tür hastalara yapılan tedavi masraflarıyla ortaya çıkan büyük bir israf söz konusudur. Böylece organ bağıışı yapılmadığı takdirde çift yönlü bir israf ortaya çıkmaktadır. En ufak bir israfı kesin bir şekilde yasaklayan Kur'an, böylesine büyük bir israfı kabul eder mi?

6- Organ bağıışı aynı anda mal bağıışına, sadakaya benzemektedir. Sadakada bir tür mülkiyet ve tasarruf hakkının intikali söz konusundan bu hükümlerin organ bağıışı içinde geçerli olduğu kabul edilebilir.

7- Kemik, diş ve kan gibi insan parçalarıyla tedavinin mümkün olabilmesi organ naklinin cevazına neden kabul edilebilir. Zira kan ve deri gibi vücudun yenilediği şeyler bir insandan diğerine nakledilebilir.

8- İslam dininin daima kolaylığı emretmesi de insanın istifadesine olan her durumda onun çıkarlarını koruması gibi durumlar da organ naklinin caiz olacağını gösterir.

Prof. Dr. H. İbrahim Acar genel olarak buraya kadar organ naklinin cevazı ile ilgili genel delilleri verdikten sonra organ bağıışı yapan kimseleri ilgilendiren itikadî ve uhrevî hususlara da şöyle açıklık getirmektedir:

Tekrar dirilme esnasında nakledilen organ ilk bedenindeki yerini alacağını Taha suresi 55. Ayetinde Allah'ın: **"Sizi ondan (topraktan) yarattık; yine sizi oraya döndüreceğiz ve bir kez daha sizi ondan çıkaracağız."** buyruğuyla öğrenmekteyiz. Kendisine organ nakledilen kimsenin işleyeceği suç ve günah sebebiyle organı veren kişi sorumlu olmayacaktır. Organ nakledilenin yapacağı iyilik ve kötülüklerden tamamen kendisi sorumlu olacaktır. Çünkü herkes kendi işlediğinden sorumlu olacaktır.

Organ nakline cevaz veren genel delilleri aktardıktan sonra şimdi nakil hususunda kişide olması gereken şartları aktarmaya çalışalım.

¹ Prof. Dr. H. İbrahim ACAR, Atatürk Ün. İlahiyat Fak. Dergisi, Sayı:27, Say. 18, Erzurum, 2007

² Bkz. el-Maide, 5/3; el-Bakara, 2/173; en-Nahl, 16/115; el-En'am, 6/145

³ Mecelle, Madde: 21

⁴ Maide: 32

⁵ Maide: 2

⁶ Buhari, Mezalim,3; Müslim, Birr, 58

⁷ Maliki ve Hanbeliler bunu adetten kabul etmemektedirler

⁸ Mevsili, el-Ihtiyar li Ta'ili'l-Muhtar, İstanbul, 6/167; İbnu'l Hümmam, Şerhu Fethi'l-Kadir, Beyrut

⁹ Maide: 32

¹⁰ İbnu'l Hümmam, 2/102; Nevevi, Mecmu, 5/301; İbn Kudame, A.g.e., 2/414

¹¹ Araf: 31

¹² Hikmet Akdemir, Harran Ün

. İlahiyat Fak. Dergisi, Urfa, 2005, Say. 14

- 1- Organı bağışlayandan alınan organ, onun normal hayatını sekteye uğratacak yani onda hayatı tehlikeye zemin hazırlamamalıdır. Çünkü "Zarar misliyle veya daha büyük bir zararla izille olunmaz." prensibine göre, hastaya faydalı olunmak istenirken; sağlıklı olanın hayatı tehlikeye atılmamalı.
- 2- Organ verme, bağışlama işi serbest iradeye dayanmalı; kimsenin baskısı altında olmamalıdır.
- 3- Organ bağışı yapanın, sağ iken yazdığı yazılı bir belgesi veya öldükten sonra ebeveynin muvafakati (izni) olmalı; hüviyeti (kimliği) belli olmayan için ise, devlet yetkililerinden izin alınmalıdır.
- 4- Yapılan organ naklinin, buna muhtaç ve muhtar (dara düşmüş) olan hasta için başvurulacak en son çare olduğu kesinleşmiş olmalı. Bu da uzman doktorlardan oluşan bir komisyon tarafından tespit edilmeli, konsültasyon (bir hastalığa birkaç uzman hekimin birlikte tanı koyma işi) yapılmalıdır.
- 5- Diriden yapılan naklin (sahibinin izni olsa bile) onun hayatını sona erdirecek kalp gibi tek bir organ olmamalıdır.
- 6- Yapılan naklin, organ sahibinin bünyesinde tabii görünümü bozmayacak şekilde olmalıdır.
- 7- Organ bağışlama bir kazanç vesilesi olmamalı. Çünkü insanın mükerrem olması, onun mal gibi alınıp satılmasına hukukî ve şerî bir engeldir.
- 8- Organı alınacak kişinin tamamen ölmüş olması gerekir.

¹³İsra: 36

¹⁴Prof. Dr. H. İbrahim Acar, Organ Bağışının Dinimizdeki Yeri, Atatürk Ün. İlahiyat Fak. Dergisi, sayı: 27, Erzurum, 2007 (Sayı 22-29'dan özetlenmiştir.)

¹⁵A. Şerbası, A.g.e., 1/604; Muhammed Vefii, Bey 'u'l-ayani'l-Muharrame, Kahire, 1988 ?, s. 112; Hedyu'l-Islam, C. 23, sayı 9-10. s. 108-110

¹⁶Doç. Dr. Mehmet Şener, İslam Hukukuna Göre Organ Nakli Üzerine Bir Deneme, Dokuz Eylül Ün. Yayınları, sayı. 144, İzmir, 1992

¹⁷Hayreddin Karaman, Hayatımızdaki İslam, 3/380-381

¹⁸<http://www.haber7.com/guncel/haber/997082-iste-diyanetin-organ-nakli-fetvasi>

Organ nakline ışık tutan delillerle aranan şartlar genel olarak yukarıda geçmektedir. Şimdi organ nakli ile ilgili günümüz fıkıh kurullarının genel kararları ve fetvalarını da sıralamak gerekir ise:

- 1- Organ nakli ile ilgili kanunun 11. maddesine göre "...Biri kardiyolog, biri nörolog, biri nöroşürirjiyen ve biri de anesteziyoloji ve reanimasyon uzmanından oluşan dört kişilik hekimler kurulunca oy birliği ile saptanır." Bu hekimlerin, öldüğünü tespit ettikleri bir insan ölüdür ve ölüden alınacak bazı organların, yaşayan ve bu organa muhtaç olan bir insana nakledilmesinde şer'an hiçbir sakınca yoktur. Allah'a ait olan bir organ, önceki emanetçisi öldüğü ve artık ona ihtiyacı kalmadığı için alınıp Allah'ın bir başka kuluna emanet ediliyor; bu kul acıdan, ıstıraptan, huzursuzluktan kurtuluyor, kulluk vazifelerini yerine getirecek hale geliyor; bu ne kadar güzel, hayırlı ve sevaplı bir olay.
- 2- Diyanet İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı, 14.09.1981 tarihinde 87/13 sayılı kararı ile organ veya dokusu alınan kişinin, ölmüş olması organ veya dokusu alınacak kişinin sağlığında buna izin vermiş olması veya hayatta iken yakınlarının rızasının sağlanması, alınacak organ veya doku karşılığında hiçbir ücret alınmaması, tedavisi yapılacak hastanın da kendisine yapılacak bu nakle razı olmasının gerektiğine dair fetva verdi.
- 3- Kuveyt Evkaf ve Din İşleri Başkanlığına bağlı Fetva Kurulu'nun 24. 12. 1979 tarih ve 132/79 sayılı kararı ile organ nakline cevaz vermiştir.
- 4- Suudi Arabistan'da faaliyet gösteren Dünya İslam Birliğine bağlı Fıkıh Akademisi de kadavradan nakil yapılabileceği konusunda 14.09.1981 yılında, 87/81 sayılı kararı ile cevaz vermiştir.
- 5- Mısır'da İslam Konferansı Teşkilatına bağlı İslam Fıkıh Akademisinin 11.02.1988 yılındaki 4/1 sayılı kararı ile kadavradan organ nakline cevaz verilmiştir.

Sonuç olarak insan hayatının İslam'da çok değerli olduğunu ve bu hayatı Kur'an'ın ifadesiyle sona erdirmek bütün insanların hayatının sona erdirmekle eşdeğer olduğu ve bu hayatı devam ettirmeye vesile olmak ise bütün insanları yaşatmakla eşdeğer olduğunu öğreniyoruz.

Prof. Dr. H. İbrahim Acar, genel itibarıyla organ nakline delil olabilecek nasları aktardı ve Doç. Dr. Mehmet Şener de nakilde aranan şartları yukarıda sıralamıştır. Bizde kanaat ediyoruz ki koşulan şartlar dâhilinde organ nakli hayat kurtaracağından caizdir. En doğrusunu Allah (c.c) bilir.

HİSBE ÇOCUK

“Ey Mahzure, haydi bir ezan da bana oku!”

Küçük Mahzure tüm çocuklar gibi dışarıda oyun oynamaktaydı. Küçük çocuk, oyun esnasında müezzin taklidi yaparak, alaylı bir şekilde ezan okuyordu. Oradan geçmekte olan Hz. Peygamber (a.s) tebessüm ederek Mahzure'nin yanına gitti:

“Haydi, bir ezan da bana oku!” dedi.

Mahzure ne yaptığının farkına varmış, pişman olmuş ve utanmıştı. Hz. Peygamber ondan ezan okumasını istediği için bütün gayretini göstererek ezan okudu. Sadece birkaç yanlış olmuştu. Peygamber Efendimiz yanlışlarını düzelttikten sonra tebessümle sırtını sıvazlayıp:

“Mübarek olsun!” dedi.

Küçük Mahzure şaşırılmıştı. Kızılmayı beklerken lütuf ve ikram görmüş, bir de dua almıştı.

EVET ÇOCUKLAR

Hep beraber bir gezintiye çıkmaya ne dersiniz? Haydi, o zaman KAVRAM TRENİNE!

Allah, Yüce Yaratıcımızın özel ismidir. Allah, her şeyi yaratan ve koruyandır. O'nun ortağı, benzeri, yardımcısı yoktur. Doğmamıştır, doğurmamıştır. Varlığının başlangıcı ve sonu yoktur. Herhangi bir şekli ya da yeri yoktur. O bizi bizden daha iyi bilendir. Bize her şeyden daha yakındır. Her an her yerde bizimledir.

Bismillâhirrahmânirrahîm ifadesinin kısaltılmış halidir. (Okumakta zorluk çekenler için heceyle: bis-mil-la-hir-rah-ma-nir-ra-him) Peygamber Efendimiz her hayırlı işe besmeleyle başlamayı tavsiye etmiştir. O yüzden Kur'an-ı Kerim okumaya, yemek yemeye, su içmeye, baloncuk yapmaya, ip atlamaya, top oynamaya... Kısacası her işe başlarken hep besmele çekeriz. Böyle yapınca "Biz bu işi Allah'ın adıyla, O'nun rızası için ve O'nun izniyle yapıyoruz," demek isteriz. Allah yardım edince yaptığımız işler de kolaylaşır.

İslam dinine inananlara Müslüman denir. Peygamberimiz Müslümanı "elinden ve dilinden kimsenin zarar görmediği kişi" olarak tanımlamıştır. Buna göre İslam, inanca, ibadete, insanlar arası ilişkileri düzenleyen kurallara ve ahlaka dayanan bir inanç sistemidir. Bu güzel dine girmek için fotoğraf, diploma, ikametgâh gibi belgelere de gerek yok. Tek gereken anlamını bilerek ve inanarak kelime-i şehadet getirmek yani Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûluhu yani "Ben şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed O'nun kulu ve elçisidir" demektir. İşte bu kadar kolay!

Ahiret dünyadan sonraki hayat anlamında kullanılan ifadedir. Müslümanlar dünyadan sonraki hayata yani ahirete inanırlar. Ahirete iman etmek imanın şartlarından biridir. Dünyadayken güzel güzel yaşayanlar, temiz bir hayat sürenler, haksızlık etmeyip birbirleriyle iyi geçinen insanlar ahirette de kol kola gezerler.

Elhamdülillâh, "Şükür Allah'a mahsustur." anlamında bir dua sözüdür. Bu cümle Kur'an-ı Kerim'de tam yirmi üç yerde geçmiştir. Maddi ve manevi bütün nimetleri bize gönderen Allah'tır. Bizi sıkıntılardan, belalardan koruyan da yine O'dur. Şükretmek, insanlara teşekkür etmek gibidir. Nasıl bize iyiliği dokunan birine hemen teşekkür ederek memnuniyetimizi dile getiriyorsak, bize bunca nimeti veren yüce yaratıcımıza da şükretmeliyiz. Allah, O'na şükredersek nimetlerini artıracaklarını müjdelemiştir. Yani biz O'nun nimetleri karşısında ne kadar elhamdülillâh dersek, Allah da o nimetten bize daha çok verir.

BİLMECELERİM

1)Yüksek ama kavak değil, güler ama insan değil,
gündüz gezer, gece gizlenir.

2)Benim bir kardeşim var, evden çıkınca peşimden ayrılmaz.

Kaçarsam kovalar, kovarsam kaçar.

3)Koca bir güneş doğdu Allah'ın izniyle son peygamber o oldu

4)Rahmetliye son sözün nedir diye sormuşlar rahmetli ne demiş

5)Doksan dokuz cemaat iki müezzin bir imam

6)Kabartmalı bir kitap özlü, hikmetli hitap harfleri atom,
yıldız hakkı anlatır yalnız.

Evet, Çocuklar Şimdi Oyun Zamanı

A	T	L	E	N	C	V	D	K	U	Ş	E	I	D	A	N	J	K	L	Y	C	S	U	M	
Y	U	K	A	M	E	L	D	E	F	T	E	R	I	M	A	N	E	S	U	Y	I	L	K	I
H	U	K	P	M	A	S	F	M	M	P	F	R	J	E	C	Ö	L	O	U	S	I	A	M	
A	S	F	R	T	I	K	I	E	Ö	K	M	F	T	R	A	S	F	H	K	R	K	S	N	
F	R	U	K	D	N	M	M	I	Y	F	T	F	T	M	A	K	S	A	I	P	A	R	F	
H	R	R	G	S	R	E	A	I	P	M	I	M	R	F	A	T	I	H	A	M	U	A	T	
I	K	D	I	D	R	A	M	F	Z	F	T	Y	A	U	F	R	K	K	A	S	D	A	Y	
E	S	F	R	I	Y	H	F	A	M	S	F	N	F	I	K	I	U	A	S	I	D	I		
K	I	D	K	M	K	I	A	K	K	I	U	I	A	M	R	U	I	E	K	I	K			
F	H	Y	U	E	K	A	K	S	A	R	S	K	I	L	I	O	R	A	S	D	H	M		
T	E	K	I	H	E	K	A	A	A	L	N	L	K	L	E	R	H	U	I	K	E	U		
R	E	T	U	K	Q	L	E	R	N	C	A	R	I	U	E	Z	A	N	A	S	C	R		
H	J	K	U	E	S	T	U	H	J	G	M	S	L	C	M	A	M	S	E	R	I	N	L	
A	H	Z	O	S	M	A	N	A	S	C	E	I	M	U	E	C	A	I	L	M	C	N	P	
T	U	B	C	T	M	G	A	S	I	N	L	I	M	C	I	Y	U	K	A	S	C	C	C	
M	A	S	C	T	Y	E	U	Y	K	Z	E	K	A	T	K	A	S	A	K	M	I	E	H	
E	B	T	I	Y	J	D	A	S	R	C	H	K	I	U	D	A	S	I	K	L	O	D	N	
H	M	U	M	I	M	V	E	B	F	V	D	N	I	C	O	L	I	A	S	U	B	E		
A	S	E	R	T	H	U	P	E	R	B	A	S	F	I	P	J	O	E	R	A	S	A		
F	R	U	H	K	A	K	E	K	F	A	E	E	T	R	I	L	E	R	A	K	I	E		
M	Ö	K	I	I	S	F	R	A	K	L	Y	E	K	R	C	A	I	K	R	E	K			
F	H	U	K	D	S	I	H	H	A	I	I	F	H	H	A	K	H	I	M	F	K			
A	N	L	U	M	A	A	K	M	F	R	A	N	D	M	D	N	A	F	I	E	I	K		
S	O	P	F	N	E	I	K	K	A	M	U	E	K	M	A	S	F	U	I	K	A			
K	E	K	H	D	K	E	K	E	K	E	A	E	I	K	D	A	K	E	L	E	S			

- 1)Allah'a ortak koşmak anlamına gelen kelimeyi bulun ve kutucuklara yerleştirdikten sonra bilgi hazinenizi zenginleştirin.
- 2)İlk Peygamberimiz Hz. Âdemden Hz. Peygamberimize kadar gelen Allah'ın dinî?
- 3)Allah'ın dinine kalben inanıp diliyle söyleyen ve inandığını yaşamaya çalışan insana ne denir?
- 4)Allah'ın dinine kalben inanmayıp dili ile inandığını söyleyen kişiye ne denir?
- 5)İslama inanmayıp bunu diliyle de söyleyen kişiye ne denir?
- 6)Yağmur rüzgâr kar gibi doğa olaylarıyla ilgili melek?
- 7)Kur'an-ı Kerimin en uzun suresi?
- 8)Kur'an-ı Kerimin ilk suresinin ismi nedir?
- 9)Allah ile Peygamberimiz arasında elçilik görevinde bulunan melek?
- 10)Dinî sorumluluğun ön şartı nedir?
- 11)Kur'an hangi halife zamanında çoğaltılmıştır?
- 12)İslam tarihindeki ilk savaş?
- 13)Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerini ifade eden sözcük nedir?
- 14>Zengin müslümanlara farz olan yılda bir kez sadece mal ile yapılan ibadet nedir?
- 15)Namazların vakitlerinin başladığını haber veren çağrının adı nedir?
- 16)Haftada bir kez cemaatle kılınması zorunlu olan namaz?
- 17)Peygamberimizin Mekke'den Medine'ye yaptığı yolculuk?
- 18>Bütün ibadetlerde ortak olan esas nedir?
- 19)Peygamberlerde bulunan emanet sıfatının anlamı nedir?
- 20)Yaptığımız iyilik ve kötülüklerin yazıldığı deftere ne denir?